

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma / Sairaanhoitaja

Outi Salojärvi, Satu Tiittanen

VARUSMIESPALVELUKSEN KESKEYTTÄNEIDEN MIESTEN SOSIAALINEN
VERKOSTO PALVELUKSEN KESKEYTTÄMISHETKELLÄ

Opinnäytetyö 2011

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma

SALOJÄRVI, OUTI

TIITTANEN, SATU

Varusmiespalveluksen keskeyttäneiden miesten sosiaalinen verkosto palveluksen keskeyttämishetkellä.

Opinnäytetyö

51 sivua + 7 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Tuomo Paakkonen

Toimeksiantaja

Voi hyvi nuori!-hanke

Maaliskuu 2011

Avainsanat

hyvinvointi, sosiaalinen verkosto, voimaannuttavat tekijät, voimavaroja kuluttavat tekijät

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, millaisia sosiaalisia verkostoja varusmiehellä on varusmiespalveluksen keskeyttämishetkellä. Tavoitteena oli myös selvittää, millaisia voimavaroja tuovia sekä voimavaroja kuluttavia tekijöitä näissä verkostoissa on. Tämä opinnäytetyö on tehty osana Voi hyvin nuori! – hanketta, jonka tarkoituksena on etsiä keinoja nuorten aikuisten pahoinvoinnin sekä syrjäytymisen vähenemiseen.

Tutkimus on kvalitatiivinen ja aineisto kerättiin teemahaastatteluilla Karjalan prikaatissa. Haastatteluihin osallistui seitsemän varusmiestä. Tutkimuksessa käytettiin teemahaastattelurunkoa, jossa oli kahdeksan teemaa. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysyä, jossa kuvataan aineistoa teemojen mukaan.

Tutkimustulokset osoittivat, että varusmiespalveluksen keskeyttäneiden miesten sosiaalinen verkosto on joiltain osin kapea ja puutteellinen. Heillä oli puutteita kouluun, työhön sekä harrastuksiin liittyvissä ihmissuhteissa. Kaikilla haastatteluilla on perhe, josta he kokevat saavansa tarvittaessa tukea. Useimpien haastateltujen voimavaroja kuluttivat ristiriidat sisaruksien kanssa. Kaikilla heillä on läheisiä ystäviä, minkä he kokivat tärkeimmäksi voimavaroja tuovaksi tekijäksi. Kukaan ei tuonut ilmi, että kokisi yksinäisyyttä. Tutkimustuloksissa nousi ilmi, että useimmat haastatelluista eivät kokeneet itseään sosiaalisiksi.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Health Care

SALOJÄRVI, OUTI

TIITTANEN, SATU

Social networks of the military service drop-outs at the time of abandoning

Bachelor's Thesis

51 pages +7 appendices

Supervisor

Tuomo Paakkonen, Senior lecturer

Commissioned by

Voi hyvin nuori!-project

March 2011

Keywords

well-being, social network, empowering factors, resource consuming factors

The aim of this Bachelor's was to study what kind of social networks conscripts had at the time of abandoning their military service. The aim was also to untangle what kind of resource- increasing and consuming factors can be found in these networks. This thesis is made as part of the Voi hyvin nuori! -project. The aim of the project is to find means to decrease malaise and alienation of young adults.

This study was a qualitative one and the material was collected with theme interviews. The interviews were carried out in the Karelia Brigade with seven conscripts taking part in the study. A theme interview frame consisting of eight themes was used in the study. Content analysis was used as a method of analysis for the material collected with interviews. In the analysis the material was described according to the same themes.

The research results show that the social networks of those drop-out conscripts were partly narrow and inadequate. They were lacking on relationships connected with school, work and hobbies. Although all conscripts taking part in the study felt that they had their families' support when needed. Most interviewees felt that their resources were consumed by confrontations with siblings. All interviewees had close friends and they all felt that having those friends was the most important resource increasing factor. None of the interviewees felt lonely. The research results show that most of the interviewees did not feel sociable.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS	7
	2.1 Voi hyvin nuori! -hanke	7
	2.2 Työelämän yhteistyötaho	7
	2.3 Kohderyhmä	8
	2.4 Tutkimuksen tavoite	9
3	SOSIAALINEN VERKOSTO	9
	3.1 Sosiaalisen verkoston teoreettinen kuvaus	9
	3.2 Hyvinvointi osana sosiaalisia verkostoja	11
	3.3 Voimaantuminen sosiaalisen verkoston näkökulmasta	13
	3.3.1 Voimaantuminen käsitteenä	13
	3.3.2 Lähtökohdat voimaantumiselle	13
	3.3.3 Voimaantuminen prosessina	14
	3.3.4 Voimanlähteet	15
	3.3.5 Voimaantunut ihminen	16
	3.4 Roolien merkitys sosiaalisessa verkostossa	17
4	SOSIAALISUUS	18
5	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	19
6	TUTKIMUSONGELMAT	21
7	TUTKIMUSMENETELMÄT	21
	7.1 Laadullinen tutkimus	21
	7.2 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä	22
	7.3 Teemahaastattelun toteutus opinnäytetyössä	25
	7.3.1 Haastateltavien taustatiedot	25
	7.3.2 Teemahaastattelun teemat	25
	7.4 Sisällönanalyysi	26

7.5 Tutkimusprosessin kulku	26
8 TULOKSET	28
8.1 Perhe	28
8.1.1 Perheen tuki	28
8.1.2 Ristiriidat perheessä	29
8.2 Ystävät	31
8.2.1 Ystävät voimavarana	31
8.2.2 Voimavaroja kuluttavat tekijät ystäväpiirissä	33
8.3 Harrastuksiin ja työhön liittyvät ihmissuhteet	34
8.4 Sukulaiset	35
8.5 Sosiaalisuuden kokeminen	35
8.6 Viralliset verkostot voimavarana	36
8.7 Yhteydenpito sosiaaliseen verkostoon armeijassa	37
8.8 Teemojen ulkopuolelta nousseita jaksamiseen vaikuttavia asioita	38
9 POHDINTA	39
10 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	43
11 TUTKIMUKSEN EETTISYYS	45
LIITTEET	
Liite 1. Teemahaastattelurunko	
Liite 2. Taustatietolomake	
Liite 3. Tutkimustaulukko	
Liite 4. Tutkimuslupa	
Liite 5. Suostumuslomake	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää millainen varusmiehen sosiaalinen verkosto on varusmiespalveluksen lopettamisen hetkellä. Tarkoituksenamme on myös selvittää, mitkä tekijät varusmiehen sosiaalisessa verkostossa tuovat tai kuluttavat voimavaroja. Aineisto kerättiin teemahaastattelujen avulla ja analysoitiin sisällön analyyysillä. Opinnäytetyömme on toteutettu osanan Voi hyvin nuori! -hanketta.

Valitsimme tutkimuksen näkökulmaksi sosiaaliset verkostot, koska esimerkiksi parisuhde tai siinä olevat ongelmat saattavat mietityttää armeijassa ja vaikuttaa asepalveluksen keskeyttämiseen. Ihmissuhteet ovat armeija aikana koetuksella, eikä armeija tule kaikille suotuisaan aikaan siviilielämän arjen kannalta. (Hoikkala, Salasuo, & Ojajärvi 2009, 216–218.)

Suurin osa asepalveluksen keskeyttävistä miehistä keskeyttää armeijan jo ensimmäisen kahden viikon aikana. Suurimmalla osalla keskeyttäjäistä on joku lievä sopeutumishäiriö. (Salo 2007, 160.) Mediassa on myös viimeisinä vuosina ollut paljon artikkeleita siitä, kuinka moni alokas keskeyttää armeijan. Keskeyttämisen syitä ovat mm. huonot kokemukset peruskoulusta, negatiivinen suhtautuminen ja odotukset, rikosrekisteri, ongelmat seurustelusuhteessa, tai kavereiden negatiivinen asenne palvelukseen. Osa keskeyttää palveluksen ”ei vaan huvita”-periaatteella ja osa taas ”millään ei ole mitään merkitystä”-asenteella. Tämä asenne ja mentaliteetti saattaa johtaa yhteiskunnasta syrjäytymiseen jos ihminen jatkaa tätä tietä. (Salo 2007, 117–121.) Myös varusmiestovereiden keskeiset sosiaaliset suhteet vaikuttavat armeijassa jaksamiseen. Esimerkiksi ”lintsarin” leiman saaminen ei ole toivottavaa ja voi aiheuttaa ongelmia sosiaalisiin suhteisiin armeijassa. (Wessman 2010, 86.)

Nykyään puhutaan paljon sosioekonomisten terveyserojen vaikuttavuudesta. Sosioekonomisten terveyseroihin vaikuttavat monet tekijät, kuten varhaiset ja nykyiset elinolot, aineelliset ja psykososiaaliset olosuhteet, elintavat ja terveystalvelut. Terveydellä on merkitystä henkilön sosiaaliseen asemaan: alempiin sosioekonomisiin ryhmiin voidaan valikoitua huonon terveyden perusteella. Monet terveyserojen tekijät vaikuttavat usein samanaikaisesti ja saattavat kasautua pitkin elämän vartta. (Huurre 2007.)

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

2.1 Voi hyvin nuori! -hanke

Hankkeen tavoitteena on lisätä nuoria aikuisia koskevaa tietoa sekä ymmärrystä ja kehittää sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmiä siten, että ne lisäisivät nuorten aikuisten hyvinvointia. Hankkeen ideana on etsiä keinoja, miten nuorten aikuisten pahoinvointia sekä syrjäytymistä voitaisiin vähentää pyrkimällä löytämään erilaisia keinoja nuorten aikuisten elämänhallinnan parantamiseen. Pyrkimyksenä on lisätä yhteistoimintaa viranomaisten, kolmannen sektorin sekä tutkimuslaitosten kesken niin, että saataisiin parannettua nuorten aikuisten hyvinvointia sekä hyvinvointia lisäävää yhteistoimintaa. (Voi hyvin nuori! -hanke).

2.2 Työelämän yhteistyötaho

Työelämän yhteistyötahomme on Itä-Suomen sotilaslääni. Itä-Suomen sotilaslääni toimii alueellisena johtoportaana, jonka vastuualue muodostuu Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakunnista. Kaikkiaan sotilasläänin alueella astuu palvelukseen vuosittain yli 6000 varusmiestä. (varusmies 2010,11.)

Karjalan Prikaati on Itä-Suomen sotilasläänin joukko-osasto, joka on maavoimien mekanisoitu valmiusyhtymä. Siellä koulutetaan vuosittain noin 3600 varusmiestä. Karjalan Prikaati toimii Kymenlaaksossa Kouvolan Vekaranjärvellä. (varusmies 2010,11.)

Suomessa sotilaallinen puolustus on alueellistettu. Tarkoituksena on turvata yhteiskunnalle elintärkeät toiminnot yhdessä muiden viranomaisten kanssa. Hyökkäys torjutaan maa-, meri- ja ilmavoimien yhteisoperaatiolla sekä puolustusvoimien yhteisillä suorituskyvyillä. Maapuolustuksella hidastetaan ja maitse suuntautuvilla alueilla torjutaan maitse suuntautuvat hyökkäykset. Ilmapuolustuksella estetään hyökkäämistä ilmasta sekä suojataan yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ja omia joukkoja. Meripuolustuksella torjutaan merialueelta suuntautuvat hyökkäykset ja turvataan meriyhteydet. Maa-, meri- ja ilmapuolustuksen toteuttamiseen osallistuvat kaikki puolustushaarat,

rajavartiolaitos ja siviiliviranomaiset. Palvelustaan suorittavat varusmiehet ovat tässä tärkeässä osassa. (Varusmies 2010, 11.)

2.3 Kohderyhmä

Tutkimuksemme kohderyhmänä ovat asepalveluksen keskeyttäneet miehet. Kohderyhmästämme meillä ei ole etukäteen käytettävissä taustatietoja kuten ikää, perhetaustoja tai asuinpaikkaa. Haastateltavilta kysymme kirjallisesti lupaa haastatteluun. Heillä on oikeus kieltäytyä haastattelusta. Haastattelun lopussa varmistamme myös, että vastaaja hyväksyy aineiston käytön tutkimuksessa.

Asevelvollisuus lain mukaan jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen sen vuoden alusta, jona hän täyttää 18 vuotta, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 60 vuotta. Asevelvollisuuden suorittamiseen kuuluu varusmiespalvelus, kertausharjoitus, ylimääräinen palvelus ja liikekannallepanon aikainen palvelus sekä osallistuminen kutsuntaan ja palveluskelpoisuuden tarkastukseen. (Asevelvollisuuslaki 2007.)

Normaalisti varusmiespalvelus suoritetaan 19–20-vuotiaana. Varusmiespalvelu aika kestää joko 180, 270 tai 362 päivää. Valintojen perusteella, jotka suoritetaan joukko-osastossa, ratkeaa mihin tehtävään kukin varusmies koulutetaan. Sen mukaan määräytyy palvelusaika. (Varusmies 2010, 2.)

Kutsunnat koskevat miespuolisia Suomen kansalaisia jotka täyttävät 18 vuotta sinä vuonna. Jokainen kutsuntavelvollinen saa kirjeen, jossa selviää missä kunnassa kutsuntatilaisuus järjestetään. (Varusmies 2010, 13.) Kutsunnoista poisjäänti on lain mukaan rangaistava teko (Asevelvollisuuslaki 2007).

2.4 Tutkimuksen tavoite

Tarkoituksena on tuoda esille uusia näkökulmia tai vahvistaa jo olemassa olevia näkökulmia työelämätaholle ja olla osa laajempaa hanketta Voi hyvin nuori! -hankkeessa. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia millainen sosiaalinen verkosto varusmiehellä on armeijan keskeyttämishetkellä. Tarkoituksena on myös selvittää, mitkä asiat sosiaalisessa verkostossa tukevat voimavaroja tai kuluttavat voimavaroja. Tarkoituksenamme on antaa uusia näkökulmia työelämäyhteistyö tahollemme siitä, miten varusmiehet kokevat sosiaalisen verkostonsa vaikuttavan armeijassa jaksamiseen ja sen keskeyttämiseen.

3 SOSIAALINEN VERKOSTO

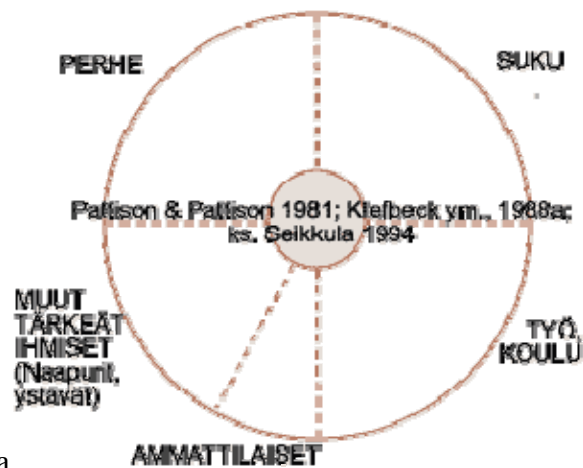
3.1 Sosiaalisen verkoston teoreettinen kuvaus

Henkilön ihmissuhteet voidaan kuvata sosiaalisena verkostona. Tällainen verkosto koostuu ihmisen itsensä omassa elämässään tärkeinä pitämistään henkilöistä. Verkostoon ei vaikuta se, kuinka usein ihminen pitää yhteyttä verkoston henkilöihin, vaan kuinka tärkeiksi hän kokee nämä ihmiset itselleen tällä hetkellä. Seikkula kertoo kirjassaan ”Sosiaaliset verkostot, ammattiauttajan voimavara kriiseissä” (1994) Marsellan ja Snyderin (1981) näkemyksen siitä, että eriasteisilla ihmissuhteilla on oma tärkeä roolinsa ihmisen sosiaalisessa verkostossa. Eri ihmissuhteet ovat eritavalla tärkeitä ja tyydyttävät erilaisia tarpeita. Suhteet eri ystäviin ovat erilaisia. (Seikkula 1994, 17–18.)

Niitä suhteita sosiaalisessa verkostossa, johon ihminen on suorassa vuorovaikutussuhteessa, kutsutaan mikrosysteemiksi. Mikrosysteemejä on useampia yhtä aikaa. Esimerkiksi suhde äitiin on yksi mikrosysteemi ja suhde kavereihin on toinen mikrosysteemi. Mikrosysteemien välisiä kontakteja kutsutaan mesosysteemiksi. Tämä yhdistää mikrosysteemejä toisiinsa, muuten ne jäisivät irrallisiksi. (Seikkula 1994, 20.)

Sosiaalista verkostoa voi kuvata nelilohkoisena kenttänä (Pattison & Pattison 1981; Klefbeck ym. 1998). Ensimmäiseen lohkoon kuuluu ihmisen perhe, perheenjäsenet ja

kaikki muut, jotka asuvat yhdessä. Toiseen lohkoon kuuluu suku ja muut perheenjäseneet, jotka eivät asu henkilön kanssa. Kolmanteen lohkoon kuuluu esimerkiksi työ- tai koulukaverit ja neljänteen lohkoon tulee muut ihmissuhteet, kuten ystävät ja naapurit sekä viralliset verkostot. Eri lohkojen sisällä voi kuitenkin olla useita eri mikrosysteemejä. (Seikkula 1994, 21–22.)



Kuva 1. verkostokartta

Sosiaalisessa verkostossa perhesuhteet ovat tiheästi toistuvia suhteita kun taas sukulaisuussuhteet eivät toistu tiheästi. Sukulaisuussuhteissa henkilön ei tarvitse sovittaa toimintaansa toisten ihmisten toimintaan samalla tavoin kuin perheessä. Sukulaisuussuhteissa kuitenkin korostuu myös tunnepuoli, näistä suhteista ei voi erota. Myös kouluun tai työhön liittyvät ihmissuhteet toistuvat tiheästi ja omaa toimintaa täytyy sovittaa näissä suhteissa. Nämä suhteet ovat kuitenkin eriluonteisia, ne eivät ole niin tunnepainotteisia. Neljänteen osaan kuuluvat muut ihmissuhteet henkilö voi itse valita, näiden ihmissuhteiden pysyminen edellyttää muita enemmän voimavarojen käyttämistä. Sosiaalinen verkosto ei kuitenkaan ole sama asia kuin sosiaalinen ryhmä, koska sosiaalisessa verkostossa olevat ihmiset eivät välttämättä tunne toisiaan. (Seikkula 1994, 23–24.)

Verkostokartan avulla voidaan selvittää mitkä ihmissuhteet tukevat ja mitkä kuluttavat voimavaroja (kuva 1.verkostokartta) Sosiaalinen verkosto eli epävirallinen verkosto muodostuu esimerkiksi oman perheenjäsenistä, sukulaisista ja ystävistä. Tämä verkosto perustuu vuorovaikutuskontakteihin. Viranomaisverkosto eli virallinen tukiverkosto muodostuu viranomaisista ja muista palvelun tarjoajista. (Jokinen, Malin 2000, 11–12.) Sosiaalisessa verkostossa on tärkeää ihmisen oma kokemus siitä, keitä hänen ver-

kostoonsa kuuluu ja millainen merkitys näillä henkilöillä on hänelle itselleen (Seikkula 1994, 27).

Yhteistyötarve eri ammattiauttajien välillä lisääntyy koko ajan. Viranomaisverkostot muuttavat muotoaan tarpeen mukaan sekä työmuotojen ja työtapojen kehittyessä. Myös ongelmien muoto muuttuu. Sosiaaliset verkostot muuttuvat, mikä edellyttää viranomaisverkostoissa rajan ylityksiä. Moniammatillisen yhteistyön tulisi muodostaa toisiaan täydentävä kokonaisuus. Asiakkaan kannalta on tarkoituksenmukaista, että ammattiauttajat tietävät oman vastuunsa ja keihin olla yhteydessä tarvittaessa. Rajanylitykset voivat olla myös maallikoiden ja ammattiauttajien välisiä kohtaamisia, joskus tarvitaan esimerkiksi sukulaisten apua asiakkaan tilanteen selvittämiseksi. (Seikkula & Arnkil 2009, 13–14.)

3.2 Hyvinvointi osana sosiaalisia verkostoja

Erik Allardt kuvaa teoksessaan ”Hyvinvoinnin ulottuvuuksia” (1976) hyvinvointia eri näkökulmista. Hän määrittää hyvinvointia sen mukaan, kuinka hyvät mahdollisuudet ihmisellä on tarpeidensa tyydytykseen. Tarpeet hän on luokitellut kolmeen perusluokkaan: elintaso (having), yhteisyyssuhteet (loving) ja itsensä toteuttaminen (being) (Allardt 1976, 38). Kun ihminen saa yhden tarpeensa tyydytettyä, se toimii voimavarana. Allardtin mukaan jokaisella ihmisellä on tarve kuulua johonkin sosiaalisten suhteiden verkostoon. (Allardt 1976, 33, 43.)

Elintasolla tarkoitetaan ihmisen fysiologisia tarpeita, koska kaikki ihmiset tarvitsevat ravintoa, nestettä, lämpöä, ilmaa ja tietyn määrän turvallisuutta. Nämä asiat ovat ihmiselle elintärkeitä. Jos nämä tarpeet eivät tyydyty, ihmiset unohtavat muut tarpeensa ja sietävät suuriakin puutteita. Elintasolla on yläraja, joka voi olla esimerkiksi kylläisyys tai terveys. Kun nämä saavutetaan, tarpeet koetaan tyydytetyiksi. (Allardt 1976, 39–42.)

Yhteisyyssuhteita kutsutaan kehitystarpeiksi, koska niillä ei ole mitään ylärajaa. Yhteisyyssuhteilla kuvataan ihmisen tarvetta kuulua yhteisöihin, joissa toisistaan pitäminen ja välittäminen ilmaistaan sekä solmia sosiaalisia suhteita. Teorian mukaan yhtei-

syysuhteissa ihminen kokee hyvinvointia silloin, jos ihminen saa osakseen rakkautta ja huolenpitoa. Tällöin ihminen tuntee olevansa pidetty sekä kykenee itse rakastamaan, huolehtii ja pitää muista. Elämänlaadun muodostuu siitä, kuinka hyvin ihminen saa tyydytettyä ihmissuhteisiin liittyvät tarpeensa. (Allardt 1976, 42–43.)

Hyvinvoinnin tärkeä osatekijä on itsensä toteuttaminen. Ihmisellä on tarve kehittää persoonallisuuttaan ja olla osa yhteiskuntaa. Itsensä toteuttaminen on henkilökohtaista kehittymistä, mutta se voi johtaa myös ihmisen syrjäytymiseen ja vieraantumiseen yhteisöstä. Itsensä toteuttamiseen sisältyy se, että ihminen on korvaamaton ja häntä pidetään ainutlaatuisena. Yksilöllä on myös tarve saada arvostusta ja hänellä tulee olla mahdollisuus mielekkääseen vapaa-ajan viettoon sekä harrastuksiin. (Konu 2002, 19–20.)

Hyvinvointia voidaan tarkastella monista eri näkökulmista. Hyvinvoinnilla voidaan tarkoittaa terveydentilaan, toiminnan autonomiaan, elämänhallintaan sekä toimeentuloon liittyvää hyvinvointia. Hyvinvointia saattavat heikentää velkaantumisongelmat, puutteet perustarpeiden tyydyttämisessä, stressioireiden kasaantuminen, heikoksi koettu terveydentila sekä puutteelliseksi koetut vaikutusmahdollisuudet omaa elämää kohtaan. (Marski 1996, 5.)

Hyvinvoinnin teoreettisissa kuvauksissa on muutamia yhteisiä keskeisiä tekijöitä, vaikka ne osittain eroavatkin toisistaan. Ihmisen usko tulevaisuuteen säilyy, jos hän kokee elämänsä edes osittain mielekkäänä, järkevänä ja oikeudenmukaisena. (Ojanen 2009, 20.)

Läheiset ihmissuhteet ja itsensä tarpeelliseksi kokeminen ovat tärkeitä hyvinvoinnin tekijöitä. Ihmiselle on myös tärkeää, että hän saa päättää itseään koskevista asioista ja että hänellä on järkevää tekemistä. Itsensä hyväksyminen, perusturvallisuus, fyysinen suoja sekä ravinto ovat myös hyvinvoinnin ehtoja. (Ojanen 2009, 20–21.)

Ihminen voi hyvin, jos hän kokee myönteisiä tunteita kuten iloa, tyytyväisyyttä ja onnellisuutta. Hänen pitää myös samanaikaisesti olla elämäntavoiltaan moraalinen, eli luotettava, rehellinen ja hyväntahtoinen. Jos näistä ehdoista toteutuu vain toinen, ei elämä ole tasapainossa. Jos molemmat ehdot toteutuvat ihmisen elämässä, hän pyrkii toimimaan oikein ja saa positiivista palautetta. Hän on myös toiveikas ja pyrkii sel-

viytymään vastoinkäymisistä. Ihmisten on mahdotonta kuitenkaan saavuttaa täydellistä yhteiskuntaa, tärkeiksi koettujen arvojen saavuttaminen edellyttää aina kompromisseja. (Ojanen 2009, 16–18.)

Ympäristö, joka on ihmiselle tuttu ja jossa hän kokee olonsa turvalliseksi, parantaa hyvinvointia. Ihmisten kyky sopeutua on kuitenkin erilainen ja elämän muutokset vaikuttavat ihmisiin eritavalla. Kielteiset elämän muutokset vaikuttavat hyvinvointiin oleellisesti. (Ojanen 2009, 206.)

Perheenjäsenten keskinäisillä väleillä on merkitystä nuoren hyvinvointiin. Jos perheessä on avoimet välit ja rakastava ilmapiiri, saa nuori siitä tukea arkeen. Riitaiset välit vanhempiin tai vanhempien avioero aiheuttavat huolta nuorelle. Myös perheenjäsenen sairaus tai kuolema vie voimavaroja. (Joronen 2005, 89.) Suomalaisten lasten ja nuorten ystävyys- ja perhesuhteet ovat heikkommat muihin länsimaihin verrattuna (Unicef 2007, 22). Armeijan aloittavat miehet ovat useimmiten melko nuoria, monet heistä saattavat asua vielä lapsuuden kodissaan, jolloin perheen ilmapiiri vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa.

3.3 Voimaantuminen sosiaalisen verkoston näkökulmasta

3.3.1 Voimaantuminen käsitteenä

Empowerment-käsitteelle ei löydy suomen kielessä vakiintunutta käännöstä. Kirjallisuudessa käytetään yksilön tai yhteisön näkökulmasta termejä valtaistuminen, voimaantuminen, sisäinen voimantunne tai voimavaraistuminen. Toiminnan näkökulmasta puhuttaessa käytetään termejä voimistaminen tai voimien vahvistaminen. (Meretoja & Santala 2003, 17.) Käytämme opinnäytetyössämme sanaa voimaantuminen, koska se kuvaa parhaiten aihettamme.

3.3.2 Lähtökohdat voimaantumiselle

Voimaantumisteoria voidaan jakaa viiteen eri väitelauseeseen eli premissiin. Ensimmäisessä väitelauseessa todetaan, että voimaantuminen lähtee henkilöstä itsestään, eikä sitä voi antaa toiselle. Tämän premissin edellytyksenä on yleensä sellainen ympäristö, jossa ihminen tuntee olonsa turvalliseksi. Toisessa väitelauseessa sanotaan voimaan-

tumisen tunteeseen vaikuttavan uskomukset omista kyvyistään, päämäärät sekä tunnetilat ja näiden kaikkien vaikutus toisiinsa. Tämä premissi kuvaa siis ihmisen voimaantumista eri lähtökohdista. Erilaiset sosiaaliset rakenteet tai olosuhteet toimivat voimaantumista edistävänä tai ehkäisevänä tekijänä. Kolmannessa väitelauseessa todetaan, että voimaantuminen vaikuttaa katalyytin tavoin sitoutumisprosessiin. Vahva katalyytti (empowerment) johtaa vahvaan sitoutumiseen ja aiheuttaa vahvoja kykyuskomuksia, selkeitä päämääriä, ja tunnetiloja. Heikko katalyytti (disempowerment) johtaa heikkoon sitoutumiseen. Päämäärien tekeminen ei ole selkeää ja tunnetilojen kokeminen saattaa olla vähäistä. Neljännessä väitelauseessa voimaantumisen kerrotaan olevan yksi hyvinvoinnin tekijä. Tämä premissi kuvaa hyvinvointia sekä yksilön että yhteisön kannalta. Yksilön voimaantuminen vaikuttaa muiden lähellä olevien ihmisten voimaantumiseen ja hyvinvoinnin kokemiseen. Viidennessä väitelauseessa todetaan, että voimaantuneisuus ei ole pysyvää. Ihminen saattaa tuntea olonsa eri ympäristöissä erilaiseksi. Voimaantumisen tunne voi muuttua ihmisen kokiessa muutosta uskomuksissa omiin kykyihinsä, tunnetiloissa tai päämäärien asettamisessa. Ihmisen käsitys itsestään muuttuu koko ajan, samoin hänen elämänsä. Tämä saattaa aiheuttaa ristiriitoja yksilön ja yhteisön välillä, jolloin voimaantumisessa voi tapahtua taantumista. (Siitonen 1999, 161–165.)

3.3.3 Voimaantuminen prosessina

Voimaantumista edeltää havahtumisen ja valtaistumisen prosessi. Havahtuminen tarkoittaa ihmisen pysähtymistä ja asioiden uudelleenarvioimista, jonka seurauksena ihmiselle syntyy ajatus muutostarpeestaan. Ihmisen tulisi pystyä tekemään valintojaan tietoisesti. Havahtuminen lähtee ihmisestä itsestään. Ihmisen tulisi tulla tietoiseksi omista tunteistaan ja tavasta toimia. Havahtuminen on yksilön ensimmäinen vaihe kohti voimaantumista. Voimaantuminen rakennetaan tietoisesta ajattelusta ja valintojen kautta, se ei ole synnynnäistä. Voimaantuminen on jatkuvaa havahtumista, tietoisesta elämän tarkistamista. (Räsänen 2006, 92.)

Havahtunut ihminen uskoo itseensä ja kokee pystyvänsä voimaantumaan. Hän on rohkea, peloton ja suuntaa ajatuksensa tulevaisuuteen sekä päämääriinsä. Voimaantuminen on prosessi, jossa henkilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä vahvistuvat. (Räsänen 2006, 79.) Voimaantuminen on persoonallinen, sosiaalinen ja henkinen prosessi. Henkilö saa sisäistä voimaa siitä, että hän ottaa tietoisesti vastuun omasta

kehityksestään sekä asettaa itselleen päämäärät ja uskoo niiden toteutumiseen. (Räsänen 2006,102.)

Voimaantuminen on ihmisen henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi. Voimaa ei voi pelkästään antaa ihmiselle ulkopulelta, se lähtee aina ihmisestä itsestään. Vaikka voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään, siihen vaikuttavat myös muut ihmiset, olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet. Uskomukset omasta itsestä rakentuvat sosiaalisen kanssakäymisen kautta. Vaikkei muut ihmiset voi antaa toiselle voimaa, voidaan ihmisen voimaantumista kuitenkin tukea. Voimaantuminen on yhteydessä ihmisen omaan haluun, päämäärien asettamiseen sekä siihen, miten ihminen luottaa omiin mahdollisuuksiinsa. Se vaikuttaa myös siihen, miten ihminen näkee itsensä ja oman tehokkuutensa. Voimaantumisen osaprosesseja ovat päämäärät, kyky- ja konteksti uskomukset sekä emotiot. Nämä tukevat ihmisen sisäistä voiman tunnetta. Voimaantumisen osaprosessit eivät yksinään rakenna voimaantumista, vaan ne vaikuttavat toisiinsa kaiken aikaa. Yhdessä ne tukevat ihmisen sisäistä voiman tunnetta. (Siitonen 1999, 118–119.) Emootioilla tarkoitetaan toiminnan säätelystä ja energiaa antavaa toimintaa. Emootiot sanalla tarkoitetaan tunnetta, jossa on positiivinen lataus sekä innostuneisuutta. Emootiot sana sisältää myös onnistumisen tai epäonnistumisen tunteen. (Siitonen 1999, 158.)

Voimaantuminen on prosessi, joka ei pääty koskaan. Se vaihtelee ihmisen elämän tilanteen mukaan. Voimaantuminen saattaa etenemisen sijasta välillä pysähtyä ja toisaan jopa taantua. Voimaantumisprosessin aikana ihmisen tulee itse asettaa suunta ja tavoitteet. Hän opettelee kontrolloimaan itseään ja asioita. Jos tämä onnistuu, henkilö on itsenäinen ja riippumaton. Henkilö kehittyy parhaiten ihmisenä avoimen sosiaalisen kanssakäymisen kautta. (Heikkilä & Heikkilä 2005, 29.)

3.3.4 Voimanlähteet

Voimaantumista voidaan ryhmitellä kollektiivisiin tai ryhmätason voimavaroihin, sosiokulttuuriin voimavaroihin, ympäristöön liittyviin voimavaroihin, sekä psyykkisiin että henkisiin voimavaroihin. Kollektiivisiin voimavaroihin kuuluvat yksilön vaikuttamismahdollisuudet sekä persoonattomat voimavarat kuten koulutus, terveys ja taloudelliset resurssit. Sosiokulttuuriset voimavarat liittyvät yksilön elämänhallinnan resursseihin. Sosiokulttuurisuuteen sisältyy eri kulttuureissa vallitsevat tavat käyttäytyä

ja toimia sosiaalisissa tilanteissa. Sosiokulttuurisuuteen liittyvät ihmisten asenteet, uskomukset ja arvot sekä koko elämäntapa. Sosiaaliset verkostot, perhe ja koti sisältyvät yksilön ympäristövoimavaroihin. Psyykkisiin voimavaroihin vaikuttavat elämänasenne, ehjä minäkuva, mielekäs elämä ja elämän arvot. (Koskinen, Pitkälä, Saarenheimo 2008, 550; Kurki 2000, 14.)

Voimanlähteet voidaan jakaa yksilöllisiin voimanlähteisiin, sosiaalisen vuorovaikutukseen kuuluviin voimanlähteisiin sekä yhteiskunnan voimavaroihin. Ihmisen ympäristö, jossa hän toimii sekä ihminen itsestään vaikuttavat voimanlähteisiin (Jakonen 2005, 26). Ihmisen yksilöllisiin voimanlähteisiin vaikuttaa yhteisö jossa yksilö toimii. Yksilö ja hänen persoonallisuus on voimissaan hyvässä yhteisössä. (Rauramo 2004, 122.) Tilan antaminen, puheenaiheiden vaihtelu ja yksilön mielikuvituksen ja tulkin kunnioittaminen kuuluvat sosiaalisen vuorovaikutuksen voimanlähteisiin. Ihmisen on tarve tuntea itsensä tarpeelliseksi, saada hyväksyntää, tulla huomatuksi sekä kokea ja antaa rakkautta. Voimanlähteitä saattaa kuluttaa yksipuolinen ja rajoittava työ, jolloin työ ei ole enään yksilölle arkielämän hyvinvoinnin lähde vaan tällöin siitä tulee kuluttava tekijä. Yhteiskunnan voimavaroja antavat tekijät ovat yksilön kunnioittaminen, ei esineellistäminen, palkitseva kanssakäyminen ja toiminta yksilön omasta näkökulmasta erilaisissa palvelujärjestelmissä. (Riikonen 2008, 161–163.)

3.3.5 Voimaantunut ihminen

Voimaantunut ihminen osaa käyttää omia voimavarojaan, ja hän on löytänyt itsestään vahvuuden voimavarojen käyttämiseen. Hän määrää itsestään ja hän on vapaa toimimaan ilman ulkoista pakkoa. Häntä ei ole voimaannuttanut toinen ihminen vaan hän on itse voimaantumisprosessin myötä tullut voimaantuneeksi. (Siitonen 2000, 5.1.2.) ihmisellä on kuitenkin oltava riittävät psyykkiset ja fyysiset voimavarat, jotta hän kykenisi tavoitteelliseen toimintaan ja kykenisi asettamaan itselleen päämääriä. Ympäristön tulee myös tarjota riittävät edellytykset, jotta ihminen voisi suoriutua eteen tulevista tilanteista ja hallita ne. Ihmisen on myös itse haluttava muuttua ja toimia niiden tavoitteiden mukaan, joita tilanne edellyttää. (Räsänen 2006, 34–35.)

Voimaantunut yksilö on aktiivinen oman elämänsä toimija jonka suhde ympäröivään maailmaan on ehjä. Yksilöllä on myös tällöin mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä sekä arjen hallintaan. Voimaantuminen liittyy ihmisen autonomiaan ja riippumat-

tomuuteen. Autonomialla tarkoitetaan yksilön päätöksenteko mahdollisuutta sekä mahdollisuutta tehdä päätöksiä, vaikka ei itse kykenisikään niissä olemaan toimitsijana, vaan ohjaa tällöin muita toteuttamaan niitä. (Koskinen ym. 2008, 557.)

3.4 Roolien merkitys sosiaalisessa verkostossa

Roolilla tarkoitetaan tapaa käyttäytyä tai osallistumista jollaista muut yksilöiltä odottavat. Roolit voivat olla vakiintuneita tapoja käyttäytymisessä, mutta ne saattavat vaihdella eri tilanteissa. (Ryhmäviestinnän perusteet -verkko-oppimateriaali, 2011). Rooli on luonteeltaan sosiaalinen vuorovaikutuskäsite. Roolin käsitettä voidaan tarkastella sekä Morenon että sosiaalipsykologisen roolikäsityksen näkökulmasta. Edellä mainituista ensimmäinen käsittelee roolia enemmän yksilön kannalta ja jälkimmäinen pohjautuu lähinnä vuorovaikutukseen. (Niemistö 2002, 84.)

Biologiset ja sosiaaliset tosiasiat määrittelevät roolien muodostumista. Synnymme tyttönä tai poikana. Sosiaalinen prosessi luo sekä säilyttää rooleja esimerkiksi kansallisuuden, yhteiskuntaluokan, taloudellisen aseman ja uskonnon kautta. Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa korostuvat ensin sosiaaliset roolit. Henkilö omaksuu tietyn roolin ja toimintatavan tilanteessa, johon liittyy aina myös muita ihmisiä tai objekteja. Henkilö tuo jokaiseen rooliin myös omaa persoonaansa mukaan. (Niemistö 2002, 88 -89.)

Ihmiselle kasautuu samanaikaisesti monia eri rooleja. Toiset ihmiset, joita kutsutaan viiteryhmäksi, odottavat roolin mukaista käyttäytymistä. Ihmisen samanaikaiset roolit voivat olla keskenään tasapainossa. Roolit voivat olla myös keskenään ristiriidassa, jolloin tehtävien hoitaminen ei onnistu. (Sulkunen 1999, 112–114.)

Tommi Hoikkala, Mikko Salasuo ja Anni Ojajärvi kuvaavat teoksessaan ”Tunnetut sotilaat” (2009) erään alokkaan tillanetta, jossa avomiehen ja sotamiehen roolit olivat ristiriidassa keskenään. Siviilissä oli avovaimo, koirat ja juuri ostettu ensiasunto. Alokasajan tehtävät kärsivät, koska sotamies joutui huolehtimaan hyvin paljon siviilielämän sujumisesta ja avovaimon pärjäämisestä kotona. (Hoikkala ym. 2009.)

Jokaisella on itsellään omaan rooliinsa kohdistuvia odotuksia. Mitä paremmin ihminen on roolinsa sisällä, sitä voimakkaampia ovat odotukset. Joskus omaan rooliinsa asettamat vaatimukset ovat niin kovia, että ne joutuvat ympäristönsä kanssa ristiriitaan. (Sulkunen 1999, 107.)

Roolit eivät aina ole pysyviä. Jotkut roolit ovat tilannerooleja, joka tarkoittaa että roolit ovat tilapäisiä jotka tapahtuvat ihmisen jokapäiväisessä kohtaamisessa. Pyrimme toimimaan tilannerooleissa siten miten haluamme itseämme määriteltävän tai miten haluamme, että muut määrittelevät meidät. (Sulkunen 1999, 110.)

Ihmisen persoonallisuus on järjestelmä, jossa on monta eri raidetta ja joskus ihan pienikin seikka voi ohjata toiminnan eri raiteille. Kun kääntyminen on tapahtunut, alkaa ajan saatossa vaikuttaa tälle raiteelle ominainen toimintalogiikka ihmisessä. (Eskola 1985, 72.)

4 SOSIAALISUUS

Sosiaalisuus on halua olla toisten ihmisten seurassa. Sosiaalinen ihminen on mieluummin toisten seurassa kuin yksin, hän myös valitsee harrastuksensa ja toimintansa sen mukaan, että saa olla muiden seurassa. Hänelle on tärkeää tavata muita ihmisiä. Sosiaalisuus on yksi ihmisen temperamentin piirteistä. Kaikilla ihmisillä on synnynnäisesti tarve olla muiden ihmisten seurassa, mutta riippuu ihmisen sosiaalisuudesta, kuinka voimakas tämä tarve on. Sosiaalisuus on siis synnynnäinen valmius, sosiaalinen ihminen saa mielihyvää toisten ihmisten seurasta. Liiallinen sosiaalisuus voi aiheuttaa haittaa yhtäläillä kuin sosiaalisuuden puutekin. Liiallinen sosiaalisuus saattaa haitata myös henkilön lähipiiriä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 49–52.)

Erittäin sosiaalinen ihminen hakeutuu tapahtumiin, jossa tapaa tuttuja tai voi solmia uusia tuttavuuksia. Muiden seura toimii eräänlaisena palkintona hänelle. Tapaamisilla ei tarvitse olla mitään päämäärää tai erityistä sisältöä, muiden ihmisten läsnäolo riittää. Sosiaaliset ihmiset kuuluvat usein myös erilaisiin seuroihin tai järjestöihin. Tällainen henkilö haluaa olla pidetty ja saada kiitosta teoistaan. Sosiaalisella ihmisellä on tarve kiintymyssuhteisiin, hän yleensä pitääkin yllä pitkäaikaisia ihmissuhteita. Hän

myös rakentaa mielellään uusia ihmissuhteita ja hänellä on yleensä laaja tuttavapiiri. Hän on myös valmis näkemään vaivaa ystävyssuhteidensa eteen. (Keltikangas-Järvinen 2010, 49–52, 54.)

Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot eivät ole samoja asioita. Sosiaalinen ihminen saattaa olla kyvytön tulemaan toimeen ihmisten parissa. Ihmisellä, joka sen sijaan on sosiaalisesti taitava, on kykyjä sekä taitoa olla ihmisten kanssa ja tulla toimeen heidän kanssa. Hän ei kuitenkaan välttämättä hakeudu ihmisten seuraan. (Keltikangas-Järvinen 2010, 17.)

Jos ihminen ei ole erityisen sosiaalinen, hän ei pidä välttämättä tärkeänä sitä, pidetäänkö hänestä vai ei. Tämän vuoksi hän ei myöskään näe vaivaa ihmissuhteidensa eteen eikä yritä saavuttaa hyväksyntää tai suosiota. Hänellä voi olla tarvittaessa erinomaiset sosiaaliset taidot, hän ei vain välitä siitä, mitä muut hänestä ajattelevat. Hän saattaa eri ympäristössä käyttäytyä eritavalla. Sosiaalinen käytös on aina myös riippuvainen ympäristön ärsykkeistä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 53.)

Jotta ihminen pystyisi rakentamaan ja antoisaan kanssakäymiseen muiden ihmisten parissa, tulisi hänen olla itseensä luottava, tasapainossa itsensä kanssa, empaattinen, harkitseva, pystyä kontrolloimaan omaa käytöstään sekä arvioida sitä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 24.)

5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Mikael Salo kirjoittaa väitöstyössään *Determinants of military adjustment and attrition during Finnish conscript service* (2008) armeijaan sopeutumisesta sekä siitä, mitkä tekijät ennustavat palveluksen keskeyttämistä. Tutkimuksen mukaan suurin osa palveluksen keskeyttäneistä poistuu armeijasta ensimmäisen kahden viikon aikana, jolloin fyysinen kunto ei vielä ole ehtinyt joutua koetukselle. Väitöskirjan mukaan varusmiespalveluksen keskeyttämiseen johtavia asioita ovat keskeyttämisen pohtiminen, alhainen koulutustausta, huonot peruskoulukokemukset, negatiiviset odotukset, rikosrekisteritiedot, heikko fyysinen kunto, riidat seurustelusuhteessa tai siviilikavereiden palveluksenvastainen asenne. Jos yksi tai useampi näistä kahdeksasta kohdasta toteu-

tuu, on keskeyttäminen todennäköistä. Armeijaan sopeutumiseen vaikuttaa asenne, kuuri ja käskyvaltasuhteet, fyysinen kunto, sosiaalisuus, henkinen sopeutuminen, koulutus ja oppiminen sekä ero perheestä ja ystävistä. Positiivinen asenne on kuitenkin tärkein sopeutumiseen vaikuttava tekijä. Palveluksen keskeyttäminen johtaa helposti syrjäytymiseen yhteiskunnasta. (Salo 2007.)

Tommi Hoikkalan, Mikko Salasuon ja Anni Ojajärven kirjoittama kirja Tunnetut sotilaat (2009) on tutkimuksellinen sosiaalireportaasi, joka kertoo varusmiesten arjesta armeijassa. Tutkijat osallistuivat varusmiespalvelukseen kolmen kuukauden ajan ja tekivät tutkimuksen muun muassa havainnoimalla varusmiehiä luonnollisessa ympäristössään. Kirjassa mainitaan esimerkiksi parisuhdeongelmien vaikuttavan asepalvelukseen sopeutumiseen. (Hoikkala ym. 2009.)

Tuula Sarkolan ja Kari Heiskasen kirjoittama teos Nuori mies- tartu elämääsi! – Auttamisprojekti varusmiespalveluksen keskeyttäneille ja kutsunnoista vapautetuille (2002) on tarkoitettu apuvälineeksi lasten ja nuorten kanssa tekemisissä oleville ammattilaisille. He tutkivat neljän vuoden ajan varusmiespalveluksen keskeyttäneitä miehiä ja kehittivät keinoja heidän auttamiseensa. Myös tässä projektissa kävi ilmi, että esimerkiksi koulukiusattujen oli vaikea suoriutua armeijasta, koska he pelkäsivät kiusaamisen toistuvan myös siellä. He ovat tutkimuksen mukaan muutenkin yksin viihtyviä ihmisiä. Myös perhesiteet olivat heille erityisen tärkeitä. (Sarkola & Heiskanen 2002.)

Eija Stengård, Kaija Appelqvist-Schmidlechner, Maila Upanne, Kai Parkkola, ja Markus Henriksson toteavat tutkimus- ja kehittämishankkeessaan Time Out! Aikalisä! Elämä raiteillaan. Varusmies- ja siviilipalveluksen ulkopuolelle jääneiden miesten elämäntilanne ja psykososiaalinen hyvinvointi., että varusmies- tai siviilipalveluksen ulkopuolelle määräaikaaisesti tai pysyvästi määrätyillä miehillä on sosiaalisia suhteita sekä sosiaalista tukea vähemmän kuin palvelukseen määrätyillä miehillä. Palveluksen ulkopuolelle määrätyt miehet tapasivat myös varusmies- ja siviilipalvelukseen määrättyjä miehiä harvemmin tuttaviaan, eivät käyneet kyläilemässä yhtä usein. Sosiaalista tukea vähentää myös lapsuuden kodista pois muuttaminen sekä itsenäistyminen. Tutkimus- ja kehittämishanke on toteutettu vuosina 2004–2008 ja se on tehty yhteistyössä Stakesin, Puolustusvoimien, työministeriön ja osallistuneiden kuntien kanssa.

Tavoitteena oli kehittää nuorille miehille sopivia tukitoimia. (Stengård, Appelqvist-Schmidlechner, Upanne, Parkkola, Henriksson 2008.)

6 TUTKIMUSONGELMAT

Pääongelma

Millainen sosiaalinen verkosto varusmiehellä on asepalveluksen keskeyttämisen hetkellä.

Alaongelmat

1. Millaisia voimavaratekijöitä varusmiehen sosiaalisesta verkostosta löytyy.
2. Millaisia voimavaroja kuluttavia tekijöitä varusmiehen sosiaalisesta verkostosta löytyy.

7 TUTKIMUSMENETELMÄT

7.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimuksen lähestymistapa on kvalitatiivinen eli laadullinen. Tärkeää on varusmiesten oma kokemus ja heidän näkökulmansa. Tarkoituksena on tutkia varusmiespalveluksen keskeyttäneen varusmiehen sosiaalista verkostoa.

Kvalitatiivinen tutkimus sopii parhaiten todellisen elämän kuvaamiseen. Tämä tutkimusmuoto pyrkii kuvaamaan kohdetta kokonaisuutena. Tarkoituksena on paljastaa ja löytää tosiasioita. Objektiivisuutta ei ole mahdollista täysin saavuttaa, jolloin tulokset voidaan saada vain ehdollisia selityksiä, jotka rajoittuvat tiettyyn aikaan ja paikkaan. Kvalitatiivinen tutkimus sopii aiheeseen, jota ei voida mitata määrällisesti. (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara 2007, 156–157.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on useita eri menetelmiä. Käytämme opinnäytetyösämme fenomenologista menetelmää, koska tämän menetelmän peruskäsitteitä ovat kokemus, kuvaus, merkitys, intentionaalisuus ja esiymmärrys. Tällä lähestymistavalla pyritään kokemusten ja merkitysten ymmärtämiseen. Tarkoitus on kuvata ilmiöitä, jotka ovat aidosti koettuja sekä lähestyä tutkittavaa ilmiötä avoimesti ja ilman että tutkijoilla olisi ennakko oletuksia. Pyrkimyksenä on lisätä ymmärrystä pohdiskelevan ajattelun kautta. (Kankkunen, Vehviläinen-Julkunen 2009, 54–55.) Opinnäytetyötämme tehdessä emme luoneet ennakko-odotuksia siitä, mikälaisia asioita nousisi eteen haastattelutilanteessa tai minkälaisia vastauksia saisimme. Aina kuitenkin on huomiotava, että aiemmat kokemuksemme sekä elämän historiamme muokkaavat havaintoja. Pyrimme tiedostamaan alusta alkaen mahdollisesti syntyvät ennakko- oletukset ja lähemään haastatteluun ilman tietoa lopputuloksesta.

7.2 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu sopii kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmäksi. Teemahaastattelu on hyvä tapa kerätä tietoa kun halutaan saada selville kokemuksia tai ajatuksia jostain tietystä asiasta. Tässä tapauksessa on tarkoituksenmukaista kysyä asiaa ihmiseltä itseltään. Koska teemahaastattelu tehdään suullisesti, on haastattelijalla mahdollisuus myös esittää kysymys uudelleen tai oikaista väärinkäsityksiä. (Tuomi, & Sarajärvi 2009, 72–73.) Aineistonkeruumenetelmänä käytämme teemahaastattelua, jotta aineisto kuvaa haastateltavien omia kokemuksia.

Haastatteluteemoja voi olla esimerkiksi 6-10. Haastatteluteemoja kannattaa etsiä monelta eri taholta kuten teoriasta, tutkimusongelmista ja yleisestä ideoinnista. Teemaan annetut vastaukset tulee voida liittää teoriaan. On hyvä myös miettiä etukäteen, miten joku teoreettinen käsite voisi esiintyä vastauksissa. (Eskola 2007, 39.) Haastatteluteemoja meillä oli kuusi. Kaikissa teemoissa oli myös runsaasti lisäkysymyksiä siltä varalta, että vastaukset ovat lyhyitä. Lisäkysymyksiä myös tarvittiin.

Teemahaastattelun kysymykset voidaan jakaa kolmelle tasolle. Ylimmällä tasolla on keskustelussa käytettävät aihepiirit eli teemat. Toisella tasolla on apukysymykset, jot-

ka tarkentavat ensimmäisen tason kysymyksiä. Kolmannelle tasolle voi vielä sijoittaa edellisiin tasoihin liittyviä tarkkoja kysymyksiä tiukkoja paikkoja varten. On myös hyvä osata lopettaa ajoissa, jos haastattelu ei kuitenkaan jostain syystä suju. (Eskola, & Vastamäki 2001,36.)

Tutkija voi myös tehdä muutaman esihaastattelun ennen varsinaisia haastatteluja teemakokonaisuuksien ollessa kasassa nähdäkseen miten kysymykset toimivat. Niitä voi myös käyttää opinnäytetyössä, jos ne sujuvat hyvin. Vaikka niissä ilmenisikin puutteita, on niillä tärkeä rooli haastattelu prosessissa, toimintatapoja ehtii tässä vaiheessa vielä muuttaa. Esihaastatteluissa tutkija saa myös varmuutta varsinaisia haastatteluja varten. (Eskola 2007, 38–39.) Etukäteen pitää myös miettiä sellaisia asioita, kuten tullee haastateltavaa sinutella vai teititellä, aikooko haastattelija nauhoittaa keskustelun tai missä haastattelut pidetään. Haastattelijan on myös etukäteen mietittävä ja perusteltava kuinka monta haastattelua hän aikoo tehdä. (Eskola 2007, 39–40.) Esihaastattelut toteutimme ainoastaan omassa tuttavapiirissämme, jolloin tilanne ja ikäryhmät olivat poikkeavat varsinaisesta haastattelusta. Saimme kuitenkin ajatuksia käyttämiimme sanamuotoihin ja puhetyyliin. Olimme jo hyvissä ajoin etukäteen päättäneet, että haastattelut nauhoitetaan ja haastateltavia tulee olemaan kuudesta kahdeksaan, jotta litteroinnista ja sisällönanalyysistä ei muodostuisi liian haastavia. Haastattelutilaksi meille osoitettiin Vekaranjärvellä pieni kirjastotila, joka oli sopiva tarpeisiimme.

Haastattelutilanteen on tarkoitus olla tutkijasta lähtöisin olevaa keskustelua, jolla on ennalta määritelty päämäärä. Keskustelun on tarkoitus pysyä teemojen sisällä. Jos haastateltava on avoin, saattaa teemoihin tulla vastauksia ilman erillisiä kysymyksiä. Toisinaan se voi olla myös kysymys-vastausvuorottelua. Haastattelija on miettinyt etukäteen haastatteluteemoihin lisäkysymyksiä, joilla hän tarvittaessa pääsee eteenpäin, niiden lisäksi hänellä on mukanaan vain teemat. Haastateltavat valitaan yleensä enemmän tai vähemmän sattumanvaraisesti. Aineiston on tarkoitus olla vain näyte aiheesta. Opinnäytetyössämme on tarkoituksenmukaisempaa tehdä pitkiä mutta ei useita haastatteluja. Näin aineisto on myöhemmin helpompi analysoida, hallita ja litteroida. (Eskola 2007, 39–40.) Haastattelu pysyi hyvin teemojen sisällä, ja oli luonteeltaan enemmän kysymys-vastaus vuorottelua. Vaikka haastateltavat vaikuttivat vastaavan rehellisesti kysymyksiimme ja pohtivan asiaa, olivat vastaukset usein melko lyhyitä ja lisäkysymyksiä tarvittiin kaikkien kohdalla. Monet kertoivat että mennyt vuorokausi

oli ollut heidän kohdallaan melko kiireinen armeijaan tulon johdosta, mikä varmasti vaikutti siihen, etteivät he jaksaneet olla kovin puheliaita.

Haastattelussa on vastakkain haastattelijan ja haastateltavan persoonat ja roolit. Etukäteen on mahdotonta sanoa toimivatko kemiat. Sukupuoli ja ikäerot saattavat vaikuttaa haastattelutilanteeseen. Joistain asioista on helpompi puhua samaa sukupuolta oleville tai päinvastoin. Varsinkin jos aihe on arka, ei kannata mennä heti suoraan aiheeseen. Niin sanotulla esipuheella voi luoda vapautuneemman ilmapiirin ja luoda pohjan luotamukselliselle keskustelulle. Keskustelun aiheena voi olla joku tapaamisen sisältöön liittyvä asia. Haastateltava voi tietää aiheesta enemmän kuin haastattelija, tai keskustelu voi olla tasaväkistä. Myös esimerkiksi säähän liittyvät avausrepliikit ovat tärkeitä haastattelun kannalta. Huumori on tarpeen, jos keskustelu ei tunnu etenevän. Haastavat ja vaikeat keskustelun aiheet saattavat nekin toisinaan tarvita kevennystä keskustelun aikana. Haastattelijan täytyy myös miettiä, käyttääkö hän haastateltavan puhetaapaa, omaa kieltään vai esimerkiksi puhekieltä. Kannattaa kuitenkin valita itselleen luonteva puhetapa. (Eskola & Vastamäki 2001, 31–33.) Vaikka haastateltavat olivat eri sukupuolta ja eri-ikäisiä kuin me, haastattelutilanteet olivat suhteellisen rentoja ja sujuivat luontevasti. Käytimme omaa puhetapaamme ja pyrimme olemaan tilanteessa omina persooninamme. Aluksi miehet olivat hieman hämmentyneitä siitä mistä on kyse, mutta kun selitimme asian ja haastattelun tarkoituksen kaikki suostuivat haastateluun ihan mielellään. Sää oli luonteva tapa aloittaa keskustelu, koska ulkona oli kova ukonilma haastattelujen aikana.

Sisällönanalyysi asettaa haastateltavien lukumäärälle tietyn rajan (Eskola 2007, 41). Haastateltavien määrä tulee olemaan pieni, noin 6-8 henkilöä, jotta haastatteluiden analysoinnista ei tule ylivoimainen urakka. Jokainen haastattelu tulee myös litteroida, eli nauhoitettu haastattelu puretaan tekstiksi paperille. Tähän menee aikaa, ja aikataulunkin vuoksi kahdeksan haastattelua on tarpeeksi. Tarkoituksenamme on käsitellä asiat etukäteen määrättyssä järjestyksessä. Teemme etukäteen haastattelurungon teemojen mukaan. Teemat tulevat teoriasta ja kysymysten on tarkoitus vastata tutkimusongelmaan.

7.3 Teemahaastattelun toteutus opinnäytetyössä

7.3.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastattelimme Karjalan Prikaatissa Vekaranjärvellä seitsemää 18–22 -vuotiasta varusmiespalveluksen keskeyttäneitä miestä. Haastateltavista kuusi oli pääkaupunkiseudulta, yksi oli Etelä-Karjalasta. Kenelläkään heistä ei ollut lapsia. Yksi haastateltavista asui avoliitossa, yksi oli koditon, yksi asui yksin ja neljä asui vielä lapsuudenkodissaan. Kaikilla heistä oli sisaruksia. Kolmen haastatellun vanhemmat olivat eronneet ja he asuivat uusioperheissä, neljällä oli perhetaustana ydinperhe. Haastatelluista neljä oli käynyt ainoastaan peruskoulun, yksi heistä oli tällä hetkellä työelämässä. Yhdellä oli ammattitutkinto. Yhdellä haastatelluista oli lukio kesken ja yksi oli ylioppilas. Kenelläkään ei ollut positiivisia odotuksia armeijan suhteen tullessaan, kaksi haastelluista aikoo kuitenkin suorittaa asepalveluksen myöhemmin loppuun, yksi suunnitteli menevänsä siviilipalvelukseen. Keskeyttämisen syiksi kerrottiin ahdistus, fyysiset syyt, päihteet, huono olo ja kielteisyyys aseita kohtaan. Haastattelumme toteutettiin terveystarkastuksen jälkeen ennen sosiaalikuraattorin tapaamista palvelukseenastumisen jälkeisenä päivänä 12.7.2011.

7.3.2 Teemahaastattelun teemat

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millainen sosiaalinen verkosto haastateltavilla on armeijan keskeyttämishetkellä ja millaisia voimavaroja tuovia tai kuluttavia tekijöitä haastateltava kokee verkostossa olevan. Teemat muodostuivat teoreettisen sosiaalisen verkoston nelilohkoisen kentän pohjalta, tarkoitus oli etsiä tutkimusongelmiin vastauksia. Nelilohkoisen kentän ensimmäiseen kenttään kuuluu perhe, perheenjäsenet ja kaikki muut jotka asuvat yhdessä. Haastattelun ensimmäiseksi teemaksi tuli tämän pohjalta perhesuhteet. Toiseen lohkoon kuuluu suku ja muut perheen jäsenet, jotka eivät asu henkilön kanssa, joten yhdeksi teemaksi valitsimme sukulaisuussuhteet. Kolmas lohko sisältää työ- ja harrastuskaverit, joten yhtenä teemana oli harrastuksiin ja työhön liittyvät ihmissuhteet. Neljäs lohko sisältää muut ihmissuhteet kuten ystävät ja viralliset verkostot, joten haastattelun yksi teema on viralliset verkostot ja ystävät ovat omana teemanaan. Koska ihmisellä on Allardtin mukaan myös tarve kuulua johonkin sosiaalisen suhteiden verkostoon, muodostui yhdeksi teemaksi oman sosiaalisuuden kokeminen. Myös voimaantumisteorian mukaan uskomukset omasta itsestä rakentuvat

sosiaalisen kanssakäymisen kautta. Elämänasenne, ehjä minäkuva ja mielekäs elämä vaikuttavat ihmisen psyykkisiin voimavaroihin. Yleisen ideoinnin pohjalta valitsimme yhdeksi teemaksi haastatteluun yhteydenpidon sosiaaliseen verkostoon armeijassa, koska yhteydenpito on oleellinen asia sosiaalisen verkoston toimivuudessa.

7.4 Sisällönanalyysi

Analyysimenetelmänä käytimme sisällönanalyysia. Käytimme aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jossa haastatteluaineiston sisältöä luokitellaan teoreettisen merkityksen mukaan. Aineistosta voi valita esimerkiksi luokan tai teeman, jonka mukaan aineistoa aletaan luokitella. Koska aineiston keruu menetelmänämme oli teemahaastattelu, kuvasimme aineistoa teemojen mukaan. Tämän jälkeen etsimme aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–93.)

Haimme aineistosta sosiaalisen verkoston voimavaroja tukevia tekijöitä sekä voimavaroja kuluttavia tekijöitä, eli samankaltaisuuksia. Kaikki nauhoittamamme materiaali litteroitiin sanatarkasti tietokoneelle. Luimme myös ainoeston useaan kertaan läpi saadaksemme siitä riittävän yleiskuvan. Haimme aluksi aineistosta näitä tekijöitä jokaisesta teemahaastattelussa käytetystä teemasta erikseen. Tämän jälkeen analysoimme, mitä samaa vastauksista löytyi, ja ryhmittelimme nämä asiat uusiksi teemoiksi, joista koostuivat tulokset.

7.5 Tutkimusprosessin kulku

Opinnäytetyömme kuuluu yhtenä osana Voi hyvin nuori! -hanketta, jota käytiin esittelemässä meille auditoriossa Kotkan Jylpyn kampuksella talvella 2010. Kiinnostuimme heti hankkeesta sekä hankkeen aiheista. Kohderyhmäksemme meille valikoitui varusmiehet ja heidän lopettamishetkellä oleva sosiaalinen verkostonsa varusmiehen omasta näkökulmasta tarkasteltuna. Kiinnostuimme aiheesta myös siksi, että halusimme perehtyä aiheeseen, joka meille naisina oli hiukan tuntematon. Kumpikaan meistä ei ole armeijaa käynyt. Opiskelemme hoitotyön koulutusohjelmassa ja teoriaopintomme koostuvat pääsääntöisesti hoitotyön opinnoista. Halusimme perehtyä tämän opinnäytetyön kautta myös sosiaalipuolen teorioihin ja saada sitä kautta lisää ammatillisia valmiuksia toimia sairaanhoitajan työssä. Lähtökohdat aiheen perehtymiseen koimme in-

nostavina sekä haastavina. Opinnäytetyömme ohjaajaksi saimme lehtori Tuomo Paakosen Kuusankosken sosiaali- ja terveysalan kampukselta.

Tutkimusprosessi käynnistyi teoratiedon hankinnalla. Tutustuimme kevään 2010 aikana aiempiin tutkimuksiin, sekä kasasimme teoratietoja aiheesta. Huomasimme, että aiheita on tutkittu Suomessa vähän ja aiempien tutkimusmateriaalien löytäminen osoittautuikin alussa haastavaksi. Ensimmäinen opinnäytetyömme ohjaus oli alkusyksystä 2010, jossa aiheita rajattiin ja se alkoi saada lopullisen muotonsa. Ideaseminaarin pidimme marraskuussa 2010. Ideamaseminaareissa saimme paljon vinkkejä sekä kehitysideoita työmme eteenpäin viemiseksi. Sovimme myös suunnitelmaseminaarin ajankohdan tällöin joulukuuksi 2010. Kävimme vielä yhdessä ohjauksessa joulukuussa ennen suunnitelmaseminaaria. Tällöin kävimme läpi aineistoa sekä sen puutteita, lisäyksiä ja korjauksia. Aikataulu oli kiireinen, koska tarkoituksenamme oli tehdä haastattelut varusmiehille Vekaranjärvellä jo tammikuussa 2011. Suunnitelmaseminaarissa joulukuussa saimme lisää vinkkejä opinnäytetyöhömmen sekä ohjaajalta että opponoijilta. Saimme paljon vinkkejä teoriasta sekä lisää etsittäviä aiheita teoreettiseen viitekehykseen sekä kehitysideoita haastattelujen toteuttamiseen sekä itse teemahaastatteluun ja sen runkoon.

Joulukuussa 2010 saimme puhelun työelämän yhteistyökumppanilta, että emme pääsekään tekemään haastatteluja tammikuussa 2011, vaan meidän tuli hakea opinnäytetyöllemme tutkimuslupaa pääesikunnalta. Olimme alussa pettyneitä, koska olimme tehneet kiireisellä aikataululla töitä kaiken valmiiksi saamiseksi haastatteluja varten tammikuussa 2011. Toisaalta nyt meillä oli hyvää aikaa viimeistellä työtämme sekä hioa teoria kuntoon. Uusi tutkimuslupahakemus lähti pääesikuntaan tammikuussa, ja tutkimusluvan saimme helmikuussa 2011. Seuraava haastattelumahdollisuus meillä oli heinäkuussa 2011. Jatkoimme teorian kasaamista ja aineiston viimeistelyä kevään aikana sekä hioimme teemahaastattelurunkoa kuntoon.

Heinäkuussa 2011 toteutimme teemahaastattelut Karjalan prikaatissa Vekaranjärvellä. Haastatteluun osallistui setsemän varusmiestä juuri heidän palveluksen lopettamisen hetkellä. Haastattelumme toteutettiin terveystarkastuksen jälkeen ennen sosiaalikuuraattorin tapaamista palvelukseenastumisen jälkeisenä päivänä 12.7.2011. Kaikille haastateltaville kerroimme haastattelun tarkoituksen avoimesti sekä tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuuden. Kerroimme myös nauhoittavamme haastattelut. Ku-

kaan varusmiehistä ei kieltäytynyt haastatteluista. Toteutimme haastattelut meille osoitetussa tilassa varuskunta-alueella. Haastattelut olivat kestoltaan eripituisia. Haastatteluun kuluva aika oli suhteessa siihen, kuinka avoin ja puhelias haastateltava oli. Litteroimme yhdessä kaikki haastattelut seuraavien päivien aikana, jolloin kaikki haastattelutilanteet olivat vielä tuoreessa muistissa.

Syksyllä 2011 pääsimme kirjoittamaan tutkimustuloksia. Jatkoimme edelleen tiedon hankkimista omasta kohderyhmästämmme. Kävimme syyskuussa opinnäytetyön ohjauksessa, jossa tehtiin korjauksia, täydennyksiä sekä käytiin läpi teoreettista viitekehystä. Päätimme myös päättöseminaarin ajankohdaksi joulukuun ensimmäisen päivän 2011. Esitarkastukseen jätimme työmme 22.11.2011.

8 TULOKSET

8.1 Perhe

8.1.1 Perheen tuki

Kaikki haastateltavat kokivat perheen tuen tärkeäksi. Kuitenkin kolme heistä kertoi, että se saattoi myös välillä tuntua painostavalta ja jopa ahdistavalta. Kuusi haastatelluista kertoi, että suhteet perheenjäseniin ovat melko hyvät ja normaalit.

”Mun mielestä ihan hyvät silleen. Et kyl mä niinku tapaan mun isää ja äitiä silleen... Jutellaan”

”Ihan hyvät välit mulla on mun mielestä. Et ei silleen mitään valittamista”

Kaksi haastatelluista kertoi, että välit vanhempiin olivat huonot, kuitenkin kaikki kokivat saavansa tukea vanhemmiltaan. Perhe koettiin tärkeäksi voimavaran lähteeksi riippumatta siitä, millaiset välit perheenjäseniin oli.

”Vanhempiaan ei voi valita, ne on aina vanhempii...”

He kuvasivat, että ainakin toiselta vanhemmalta saa tukea tarvittaessa. Perheeltä sai tukea päätöksiin ja valintoihin. Neljä haastatelluista kuvasi, että vanhemmat ovat aina saatavilla tarvittaessa, heidän kanssaan on helppo keskustella asioista.

”Kyl niihin voi kuitenkin aina luottaa, kun tulee ongelmii, aina ne sit jeesaa kuitenkin.”

”Mutsiin mä voin kyl aina luottaa”

Perheeksi koettiin ne ihmiset, joiden kanssa asui. Kolme haastatelluista, jotka olivat muuttaneet lapsuudenkodistaan pois, puhuivat perheenään äidistä ja isästä. Sisaruksia ei koettu perheeksi enää silloin.

8.1.2 Ristiriidat perheessä

Kaikki haastatellut kokivat jossain määrin perheensisäisten ristiriitojen vaikuttavan jaksamiseen kielteisesti. Neljä heistä kuvasi erityisesti välejä sisaruksiin ja puoli sisaruksiin riitaisiksi ja huonoiksi.

”Sisko, se on ihan kauhea, kaikki kaveritkin sanoo niin”

”Siskoo mä vihaan, muuten ihan jees”

Kaksi haastateltavista sanoi välien sisaruksiin olevan ihan hyvät mutta eivät läheiset:

”Normaalit. Ehkä etäiset”

”Yhtä siskoa tapaan useammin, toisen kanssa nähdään vain sukulaisten tapaamisissa”

Kenelläkään ei ollut ristiriidat perheen kanssa niin suuria, että välit olisivat katkenneet perheenjäseniin kokonaan. Neljän haastatellun vanhemmat painostivat heidän mielestä liikaa omien arvojensa mukaisesti heitä. Kaksi haastatelluista kertoi heidän oman päihteiden käyttönsä aiheuttavan riitoja vanhempien kanssa. Yksi haastatelluista koki isän tai äidin liiallisen työnteon voimavaroja kuluttavana tekijänä.

”Välit on vähän niin ja noin nykyään. Mulla on vähän noiden päihteiden kanssa ongelmia”

”Mun isä on työnarkomaani ja äiti on myös sitä. Se määrittelee kauheesti miten ne suhtautuu muhun”

Eräällä haastatelluista oli erilaisia näkemyksiä politiikasta ja eettisistä arvoista vanhempien kanssa, minkä hän koki huonontavan perhesuhteita.

”Mun isä on kannattaa kokoomusta ja mä en, et siitä tulee välillä riitaa...”

”Äiti ja sen puolen sukulaiset on niinku rasisteja silleen...”

Yksi haastatelluista koki kielteisenä myös sen, ettei äiti enää huolehdi niin paljon kuin nuorempana.

”Äiti nyt on aika vähän kotona mut... Se on semmonen asia joka vähän niinku hermostuttaa”

Nuori voi kokea ystäviltään ja vanhemmiltaan saadut viestit ristiriitaisiksi toisiinsa nähden. Molemmat luultavasti haluavat nuoren parasta, mutta ristiriita saattaa vaikeuttaa nuoren valintojen tekemistä. Tärkeintä ei välttämättä olekaan tuen määrä, vaan että tuki suuntautuu oikein ja tukee nuoren valintojen tekemistä. (Antonovsky 1979 ja 1987 Marskin 1996, 52–53 mukaan.) Myös muualta saattaa tulla paineita päätöksen tekoon. Jos esimerkiksi tyttöystävän vanhemmat kokevat armeijan käymisen tärkeäksi, saattaa keskeyttämis päätös keskeyttämis päätös aiheuttaa ristiriitaisia tunteita. (Hoikkala ym. 2009, 253.) Haastatteluissa ilmeni, että vanhemmilla on joskus erilaiset toiveet nuoren tulevaisuuden suhteen kuin hänellä itsellään ja tämä aiheutti ristiriitoja haastateltujen ja vanhempien väleihin. Myös ystävät saattoivat kannustaa nuorta eri suuntaan kuin vanhemmat. Haastatellut kertoivat tunnesiteiden vanhempiin olevan niin vahva, että heidän tukensa koettiin kuitenkin tarpeelliseksi.

”Mietin mä opiskelemista mut isä on tosi työorientoitunut, sille on ok kun mä en menny opiskeleen kunhan teen töitä. Kaverit kyl suurimmaks osaks opiskelee.”

Kaikki haastatellut uskoivat saavansa läheistensä tuen päätökselleen keskeyttää asepalvelus.

Eija Stengård ym., toteavat raportissaan *Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen* (2008), että varusmiespalveluksen ulkopuolelle jääneillä, jotka ovat saaneet päihdediagnoosin, on enemmän ongelmia perhesuhteissa kuin armeijan suorittaneilla. Heille on myös harvinaisempaa ydinperheessä kasvaminen. Päihteiden käyttö oli myös varusmiespalveluksen ulkopuolelle jääneillä miehillä runsaampaa kuin armeijan suorittaneilla miehillä. (Stengård ym. 2008, 75,77) Opinnäytetyöhomme haastatelluista miehistä kaksi kertoi päihdeongelmistaan. Heillä kuvasivat myös välejä perheenjäseniinsä riitaisemmiksi kuin muut haastatellut. Näistä toinen oli myös asunnoton ja toinen asui uusioperheessä.

Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että perheensisäiset ristiriidat kuuluvat normaaliin elämään. Perheestä keskusteltaessa viisi haastateltavaa oli selvästi enemmän varuillaan kuin ystävistä puhuttaessa. Perheen sisäisistä väleistä puhuttaessa vastaukset olivat myös lyhyempiä kuin muissa teemoissa. Kaikki haastateltavat totesivat, että perhe on riidoista huolimatta tärkeä, koska vanhempiaan ei voi valita.

”Ainakin perhe on, jotka niinku tukee ja vaik joskus se voi olla vähän painostavaa mut kyl ne yrittää niinku tukee ja sillai.”

8.2 Ystävät

8.2.1 Ystävät voimavarana

Kaikki haastateltavat kokivat ystävät hyvin tärkeiksi elämässään. Ystävyys-suhteista koettiin saavan voimaa arkielämään. Se, että voi luottaa ystäviin, kerrottiin olevan tärkein asia ystävyys-suhteissa.

”Eniten mä oon semmosten kanssa, joihin voi luottaa.”

”Se just, et pystyy luottaa ja silleen. Et pystyy niinku olemaan oma itensä.”

Tärkeänä asiana pidettiin myös sitä, että riidat sovitaan mahdollisimman pian.

”No ainahan jokainen osaa olla inhottava, mut se on ihan normaalia, mut asiat hoidetaan saman tien.”

”Välillä tulee sellasta nälvimistä, mut se on kummiski niinku leikkimielistä ja kaikki tietää sen.”

”Jotain pientä on välillä, mut aina sitä jotenki saa sovittua ne riidat.”

Kaikki kokivat myös, että ystävyssuhteissa tärkeintä ei ollut ystävien määrä, vaan läheisyys ja luottamus. Kaikilla haastatelluilla oli hyviä ystäviä ja he myös kokivat, että ystäviä on tarpeeksi eikä kukaan kokenut erityistä tarvetta saada uusia ystäviä.

”Jos nää mun ystävät antaa yöpaikkaa ja ruokaa ja kaikkee mahdollista ja elättää minuu, niin oon ihan tyytyväinen.”

”On mulla semmonen pieni piiri hyviä kavereita, semmonen tiiviimpi.”

”Mul on niinku lähipiiri ja sit muutamia etäisempiä tuttavuuksii ja silleen”

Yksi haastateltu koki ystävien olevan epäluotettavia, mutta hänkin toivoi nykyisten ystävien parantavan tapansa eikä kaivannut uusia ystäviä.

”Turhii lupauksia ja kaikkee tämmöstä... Kun jengi yrittää lopettaa ja kaikkea. Ne sais skarppaa.”

Kaikki haastateltavat erottivat selkeästi kahdeksi eri asiaksi ystävät ja kaverit. Kaverit ja tuttavuuksia ei koettu yhtä tärkeäksi kuin ystävät ovat. Kahdella haastatelluista oli kaverit paljon, viidellä ei ollut kuin pieni hyvä ystävä porukka.

Kaikki haastatellut totesivat, etteivät ole ehtineet armeijassa tutustua kehenkään. Tupakavereita kuvailtiin kuitenkin hyviksi tyypeiksi ja hyväksi porukaksi.

Aalto- Kallio, M. kirjoittaa tutkimuksessaan ”Nuorten kokema yksinäisyys ja sen yhteys tulevaisuus orientaatioon” (2004), että kaupungissa asuvat nuoret kokevat ystävyysuhteidensa olevan pinnallisempia kuin maalla asuvat nuoret. Jo yksikin läheinen ystävä tyydyttää kuitenkin läheisyyden tarpeen. Pojat kokevat tyttöjä enemmän läheisten ystävyysuhteiden puuttumista. (Aalto-Kallio 2004, 43.) Kukaan opinnäytetyöhömme haastatelluista ei kuvannut ystävyys suhteitaan pinnallisiksi. Ystävien välinen luottamus oli kaikille haastatelluille tärkeää. Neljä haastatelluista kertoi saavansa ystäviltä rehellisempää tukea kuin vanhemmilta. Haastateltavat puhuivat ystävistään lämpimään sävyyn. Ystävien kanssa vietettiin enemmän aikaa kuin perheen kanssa ja heidän tukeaan myös arvostettiin enemmän.

”No enimmäkseen oon vapaa-aikana kavereiden kanssa, tehään kaikenlaista.”

”Mitä nyt nuoret tekee niinku vapaa-ajallaan, hengaillaan ja istutaan puistossa...käydään paikoissa”

8.2.2 Voimavaroja kuluttavat tekijät ystäväpiirissä

Eija Stengård ym., toteavat raportissaan Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen (2008), että varusmies- tai siviilipalveluksen ulkopuolelle jäävillä miehillä on merkittävästi vähemmän sosiaalisia suhteita, sosiaalista tukea kuin varusmiespalveluksen suorittaneilla miehillä. He myös kyläilivät harvemmin ystäviensä kanssa. (Stengård ym. 2008,76).

Viisi haastatelluista kertoi kokevansa ystävien perhekriisit ja ongelmat parisuhteessa voimavaroja kuluttavina tekijöinä. Kaksi koki turhien lupaukset ja odotukset ystäväpiirissä vaikuttavan kielteisesti jaksamiseen. Kaksi haastatelluista koki uudet tilanteet ystävyysuhteissa voimavaroja kuluttavana tekijänä, kuten myös uusiin ihmisiin tutustuminen alkuvaiheessa. Kolme haastatelluista koki kielteisenä sen, että ystävät asuivat etäällä, ystävien luokse haluttiin päästä helposti kävellen.

*”Muutettiin tuolt Helsingist tohon Espooseen ni sit niinku on pitän men-
nä aina bussilla... Ei niinku pysty kävellä vaan parii korttelii.”*

*”Jotenki aina uusiin ihmisiin tutustuminen on jollain lailla niinku kulut-
tavaa ja silleen”*

8.3 Harrastuksiin ja työhön liittyvät ihmissuhteet

Eija Stengård ym., toteavat raportissaan Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen (2008), että varusmies- tai siviilipalveluksen ulkopuolelle jäävät miehet ovat liikunnallisesti huomattavasti passiivisempia kuin miehet, jotka ovat suorittaneet varusmiespalveluk-
sen. He osallistuivat myös vähemmän kerho- ja yhdistystoimintaan, sekä kulttuuri-,
urheilu- tai uskonnollisiin tapahtumiin. (Stengård ym. 2008,76).

Opinnäytetyöhömmä haastatelluista miehistä kenelläkään ei ollut harrastuskavereita
eivätkä he myöskään harrastaneet mitään aktiivisesti. Kaksi oli harrastanut nuorempa-
na aktiivisesti liikuntaa, mutta he olivat lopettaneet sen nuoruusiässä. Haastatellut ker-
toivat harrastavansa toisinaan esimerkiksi kalastusta, punttisalilla käyntiä, lukemista
tai runojen kirjoitusta. Nämä harrastukset olivat kuitenkin hyvin satunnaisia.

*”No ei oikeen oo harrastuksia... Joskus kalastusta. Sekin on nyt vähän
jääny vähemmälle.”*

”En nyt oikeestaan harrasta, punttisalilla käyn joskus...”

*”Oon mä harrastanut niinku aikasemmin taistelulajeja, mut en nyt aina-
kaan täl hetkel.”*

Ainoastaan yhdellä haastatellulla oli työkavereita, mutta hän ei kokenut näitä tärkeik-
si eikä ollut heidän kanssa tekemisissä muuten kuin työasioissa. Työkavereilta hän ei
kokenut saavansa mitään elämään, välit heihin olivat etäiset.

”Just sellaiset välit et ne on työkavereita, ei sen enempää.”

8.4 Sukulaiset

Kaikki opinnäytetyöhömmme haastatelluista miehistä kokivat sukulaiset tärkeiksi, vaikkei heitä nähtykään usein. Erityisesti mummit, tädit ja serkut olivat tärkeitä ja näiltä koettiin saavan tukea. Viisi haastatelluista kertoi pitävänsä yhteyttä sukulaisiin vain satunnaisesti, mutta sukulaissuhteiden olemassaolo on tärkeää.

”Mummiin ja kahteen tätiin pidän yhteyttä. On ne nyt silleen niinku tärkeitä.”

Eräs haastatelluista kertoi, että sukulaisista saa tukea samalla tavalla kuin perheeltä. Yksi haastatelluista kertoi pitävänsä tätiinsä yhteyttä viikoittain.

”Oon mä yhteydes silleen niinku mun tätiin. Tapaan ja puhutaan niinku viikottain”

Eräskin haastateltu kertoi saavansa serkuiltaan myös taloudellista tukea.

”Lähinnä serkkuihin pidän yhteyttä. Kyl ne auttaa minuu, antaa välillä rahaakin jos tarviin.”

8.5 Sosiaalisuuden kokeminen

Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot eivät ole samoja asioita. Sosiaalisuus on temperamentti piirre, jonka ihminen saa syntyessään. Sen omaava ihminen on kiinnostunut muista ihmisistä ja haluaa olla heidän seurassaan. Hän mielellään hakeutuu seuraan, jos vain mahdollista, eikä viihdy yksin. Silti hän saattaa olla kyvytön tulemaan toimeen ihmisten parissa. Ihmisellä, joka taas on sosiaalisesti taitava, on kykyjä sekä taitoa olla ihmisten kanssa ja tulla toimeen heidän kanssa. Hän ei kuitenkaan välttämättä hakeudu ihmisten seuraan. (Keltinkangas-Järvinen 2010, 17.)

Kaikki haastatellut kertoivat viihtyvänsä hyvin myös yksin ja kaipaavansakin välillä yksin oloa. Kaksi haastatelluista kertoi olevansa omasta mielestään sosiaalisia. Heillä oli myös laajempi kaveripiiri kuin muilla haastatelluilla. Viisi haastatelluista ei kokenut itseään sosiaalisiksi. He eivät kuitenkaan kokeneet itseään yksinäisiksi. Kolme haastatelluista kertoi kokevansa olonsa epämukavaksi isoissa ryhmissä. Eräs haastatelluista kertoi sosiaalisuuden kokemisen vaihtelevan mielialan ja päivän mukaan.

”No se vähän riippuu päivästä. Joskus on sellasii päivii et mielellään ois vaan omissa oloissa ja joskus on vaan pakko lähtee jonkun seuraks.”

”Mä viihdun paremmin semmosessa pienemässä jengissä mis kaikki on niinku tuttuja”

Yksi haastatelluista kertoi ystävien pitävän häntä sosiaalisena, vaikkei hän itse koe olevansa sosiaalinen.

”No en oikeestaan oo sosiaalinen. Jotkut sanoo et oon, mut en mä ite ajattele silleen et mä oisin kauheen sosiaalinen.”

Eräs haastatelluista kertoi tapaavansa ystäviään kerran puolessa vuodessa, mutta hän koki tämän riittäväksi. Hän kertoi viihtyvänsä yksin.

Mikael Salo¹ väitöskirjassaan *Determinants of military adjustment and attrition during Finnish conscript service* (2008) käy ilmi, että armeijassa jaksamiseen vaikuttivat riittävä henkinen ja emotionaalinen vakaumus, tiivis ystäväpiiri -sekä hyvät suhteet vanhempiin (Salo 2008, 128).

8.6 Viralliset verkostot voimavarana

Neljällä haastatelluista oli tukena myös jokin viralliseen verkostoon kuuluva taho, kuten sosiaalitoimisto, terveydenhoitaja, psykiatri ja työvoimatoimiston psykologi. Näistä haettiin tukea ahdistukseen, masennukseen, rahan tarpeeseen ja ammatinvalintaan. Kukaan heistä ei kuitenkaan ollut kokenut saaneensa tarvittavaa apua ja tukea näiltä

tahoilta, yhdellä kuitenkin hoitosuhde oli vasta alkamassa. Eräs haastatelluista kertoi hoitosuhteen alkaneen huonossa elämäntilanteessa, hän ei silloin pystynyt siihen keskittymään.

”Vähän enneku tänne tulin niin kävin pyytään joltain psykiatrilta aikaa, ku ahistaa.”

”kävin mä kerran työkkäris jollain psykologil, mut ei siitä ollu mitään apua.”

”Saan mä sossust rahaa, ei muuta.”

8.7 Yhteydenpito sosiaaliseen verkostoon armeijassa

Kuusi haastatelluista kertoi, että he arvelevat yhteydenpidon sosiaaliseen verkostoon olevan helppoa ja riittävää armeijassa. Ainoastaan avoliitossa asuva haastateltava oli sitä mieltä, ettei yhteydenpitoon oltu varattu riittävästi aikaa.

”Ei pysty pitämään yhteyttä tarpeeksi, mun mielestä se ratkaisisi monta-kin asiaa, jos yhteydenpitoon varattaisiin täällä enemmän aikaa”

Kolme haastatelluista oli ehtinyt soittaa jollekin ystävälle ja kolme oli ollut puhelimitse yhteydessä perheeseen. Yhteydenpidon kerrottiin onnistuvan parhaiten puhelimella iltaisin. Yksi miehistä ei ollut vielä ehtinyt ottaa yhteyttä kehenkään. Koska haastatellut olivat olleet armeijassa vasta yhden yön, yhteydenpidon vaivattomuus perustui lähinnä edellisen illan kokemukseen sekä armeijan päivärytmiin.

”Soitin mä eilen yhdelle kaverille, ei oo paljon viel ehtiny kun on ollu tääl vasta yhden yön”

”On tääl iltaisin aikaa soitella”

8.8 Teemojen ulkopuolelta nousseita jaksamiseen vaikuttavia asioita

Asepalveluksen keskeyttäneet miehet ovat useimmiten käyneet peruskoulun loppuun, mutta he eivät ole käyneet ammattikoulua tai lukiota. Toisen asteen koulutus on saatettu aloittaa, mutta se on jäänyt kesken. Työsuhteet ovat myös usein lyhyitä ja satunnaisia, koska heillä ei ole pitkäjänteisyyttä. (Sarkola, Heiskanen 2002, 31.) Haastatelluistamme kahdella oli toisen asteen tutkinto, neljällä oli käyty ainoastaan peruskoulu, heillä oli toisen asteen tutkinnon opiskelu kesken. He kertoivat asian alkaneen vaivata armeijassa. Yksi haastatelluista oli työelämässä. Haastatellut kertoivat, ettei heillä ollut opiskeluajoilta kavereita eikä työkavereita. Tämä pienentää sosiaalista verkostoa, ja koska erilaiset ihmissuhteet tyydyttävät erilaisia tarpeita elämässä, saattaa sosiaalisen verkoston rajallisuus heikentää elämän laatua.

Kahdella oli päihdeongelma, minkä vuoksi armeijan suorittaminen tuntui hankalalta tässä vaiheessa. Myös heidän ystäväpiirinsä koostui heillä päihteiden käyttäjistä ja ystävien pärjääminen siviilissä huoletti. Yksi haastatelluista asui avoliitossa, häntä arvelutti tyttöystävän pärjääminen taloudellisesti.

Raha-asiat saattavat muodostua ongelmaksi armeija aikana. Jos siviilissä on ollut säännölliset tulot ja armeijassa ollessa päivärahan pitäisi riittää siviilielämänkin pakolisiin menoihin kuten vuokraan, saattaa armeijan keskeyttäminen tuntua ainoalta vaihtoehdolta. (Sarkola & Heiskanen 2002, 32.) Parisuhde asiat saattavat myös vaikuttaa armeijassa jaksamiseen. Siviilissä odottava tyttöystävä tai juuri alkanut seurustelusuhde voi aiheuttaa paineita keskeyttää armeija. (Hoikkala, Salasuo, Ojajärvi 2009, 221.) Eija Stengård ym., kertovat myös raportissaan Time Out! Aikalisä! Elämä raiteilleen (2008), että työttömyys, asunnottomuus ja ongelmat toimeentulossa ovat yleisempiä varusmiespalveluksen ulkopuolelle jääneillä miehillä, kuin armeijan suorittaneilla (Stengård ym. 2008, 74).

Mikael Salo'n väitöstutkimuksessaan *Determinants of military adjustment and attrition during Finnish conscript service* (2008) kävi ilmi, pienemmät odotukset ja vähäisempi mielenkiinto jäädä armeijaan oli niillä miehillä, jotka asuivat armeijan aloittaessaan yhdessä tyttöystävänsä kanssa. Heillä oli myös ollut viimeisen vuoden aikana muutoinkin elämäntilanteissa stressiä (Salo 2008, 120.)

Kahdella haastatelluista oli kertynyt ylitsepääsemättömältä tuntuja velkoja, joiden hoitaminen armeijasta käsin tuntui mahdottomalta. Yhdellä haastatelluista oli vuokra-asunto, jossa hän asui tyttöystävänsä ja koiran kanssa. Tämä henkilö koki ongelmaksi sen, että kaikki arki asiat jäivät tyttöystävän vastuulle. Hän kertoi, että raha-asioita on mahdotonta hoitaa armeijasta käsin. Myös tyttöystävän jaksaminen yksin kotona koiran kanssa mietitytti.

”Olihan tää aika iso paukku, eikä ainoastaan tytön ja koiran takia vaan muutenkin, kun siel on ulosotossa älyttömästi laskuja mitkä on jääny maksamatta niin ahistaa ja sit joutuu tänne viel niin eihän tääl pysty tekee niille mitään.”

Toisaalta tyttöystävä oli hänelle myös voimavaroja tuova tekijä, haastateltu kertoi saavansa tältä tukea päätöksiinsä.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen sosiaalinen verkosto varusmiehellä oli armeijan keskeyttämishetkellä. Tarkoituksena oli myös selvittää, mitkä asiat sosiaalisessa verkostossa tukevat voimavaroja tai kuluttavat voimavaroja. Tutkimustulokseen vaikuttavat otoksen pieni määrä sekä osittain myös se, että haastateltavilla oli haastatteluhetkellä ajatukset jo kotiinlähdessä.

Opinnäytetyömme tulosten valossa varusmiespalveluksen keskeyttäneiden miesten välit vanhempiinsa ovat melko hyvät. Vanhemmilta kuvattiin pääsääntöisesti saavan tukea ja kannustusta. Tämän he kokivat voimavaroja vahvistavaksi tekijäksi. Ihminen tuntee itsensä tärkeäksi, kun hän saa läheisiltään tukea elämäänsä. Suhde vanhempiin oli toisaalta myös ristiriitainen. Vanhempien painostus heidän omien arvojensa mukaan saattoi tuntua ahdistavalta. Ihmisen hyvinvoinnin kannalta olisi tärkeää, että hän saa päättää itseään koskevista asioista, sekä saada tukea päätöksiinsä. Asepalveluksen keskeyttänyt nuori kuitenkin haluaa vanhemmiltaan tukea omiin päätöksiinsä ja hän kokee perheen tärkeäksi voimavaran lähteeksi. Haastattelemlamme miehillä oli sisaruksia, mutta välit näihin olivat pääsääntöisesti huonot tai etäiset. Tämä saattoi johtua

osittain siitä, että osa näistä sisaruksista oli puolisisaruksia. Osa haastatelluista ei asunut sisarustensa kanssa samassa taloudessa, mikä osaltaan myös saattoi olla syy heikkoihin sisaruussuhteisiin. Ristiriitoja sisarusten väleihin voi aiheuttaa myös se, että he elävät eri ikäkautta. Ikäeron myötä saattaa syntyä etäisyys sisarusten väleihin, toisen elämän tilannetta voi olla vaikea ymmärtää. Koska haastatelluista suurin osa ei kokenut itseään sosiaalisiksi, voi tämä heijastaa negatiivisesti myös sisaruussuhteisiin. Sisarusten erilaiset luonteenpiirteet muiltakin osin voivat aiheuttaa ristiriitoja perheessä. Huonot välit sisaruksiin kuluttavat voimavaroja ja vaikuttavat täten arjessa jaksamiseen. Tutkimuksessa sukulaisuudet koettiin tärkeiksi, vaikka ne eivät tiiviitä olleetkaan. Tärkeänä pidettiin sitä, että sukulaisia ylipäänsä oli olemassa.

Tutkimuksemme tulosten mukaan varusmiespalveluksen keskeyttäneen miehen ystäväpiirinsä on pieni mutta tiivis. He kokevat ystävät erittäin tärkeiksi elämässään. He odottivat ystäviltään luottamusta. Varsinkin se, että ystäviin voi luottaa, koettiin voimavaroja tuovaksi tekijäksi. Ystävyys-suhteissa he pitivät voimavaroja kuluttavana tekijänä epärehellisyttä ja valehtelua. Haastateltujen miesten ystäväpiirit olivat hyvin läheisiä. He eivät kaivanneet suurta määrää ystäviä ympärilleen, vaan viihtyivät läheisten ystävien seurassa. He viihtyivät hyvin myös yksin ja kaipasivatkin välillä yksinoloa. Ystävyys-suhteissa tärkeintä ei ollut se, että tapaa toisia usein vaan ystävyys-suhteiden laatu. Heillä ei ollut etäisempiä tuttavuuksia, joiden kanssa yhteydenpito edellyttää enemmän voimavarojen käyttämistä. Ystäväpiirin kapeus voi myös osittain selittyä sillä, että etäisempien kavereiden kanssa saattaisi tarvita enemmän myös sosiaalisia taitoja ja sovittaa toimintaansa toisten ihmisten toimintaan. Jos ystäväpiiri olisi laajempi, saattaisi myös kokemus omasta sosiaalisuudesta muuttua. Myös kokemus yhteisöön kuulumisesta voisi vahvistua ja sitä kautta heidän persoonallisuus pääsisi kehittymään. Toisaalta läheisten ystävien seurassa on helppoa olla oma itsensä ja heiltä saa rehellistä tukea elämään. Tässä tutkimuksessa osa haastatelluista koki uusiin ihmisiin tutustumisen hankalalta ja henkisesti kuluttavalta.

Tässä tutkimuksessa yllättäen nousi esille, että haastatelluista suurin osa ei kokenut itseään sosiaaliseksi. Seitsemästä haastateltavasta vain kaksi kertoi olevansa omasta mielestään sosiaalinen. Osa haastatelluista kertoi kokevansa olonsa epä mukavaksi isoissa ryhmissä. Armeijassa suurin osa ajasta vietetään isoissa ryhmissä, jossa sosiaalinen kanssakäyminen on suuressa merkityksessä. Henkilö, joka ei koe itseään sosiaa-

liseksi, saattaa tuntea olonsa tällaisessa tilanteessa hyvin hankalaksi. Osa miehistä kertoi tarvitsevänsä toisinaan yksinoloa. Armeijassa yksinolo ei välttämättä ole aina mahdollista silloin kun siihen henkilöllä olisi tarve. Palvelusaikana henkilökohtaista oman tilan ja reviirin tarvetta on vaikea mukauttaa toiminnan mahdollistamiin puitteisiin.

Opinnäytetyöhömmme haastatelluilta miehiltä puuttuu sosiaalisesta verkostosta lähes kokonaan harrastus-, opiskelu- ja työkaverit. Heillä ei myöskään ollut sellaisia harrastuksia, joissa tapaisi säännöllisesti muita ihmisiä. Tämä saattaa johtaa näiden nuorten kohdalla syrjäytymisriskiin. Sosiaalisuus kehittyy ihmisten kautta, joita tavataan harrastuksissa ja myöhemmin työelämässä. Aktiivinen arrastaminen ryhmässä saattaa olla hankalaa sen vuoksi, että osa haastatelluista ei viihdy suurissa joukoissa. Esimerkiksi joukkuelajeissa oman toiminnan sovittaminen toisten toimintaan näyttlee suurta osaa harrastamisessa. Toisaalta myös se, että suurin osa haastatelluista ei aktiivisesti harrastanut mitään, voi vaikuttaa heidän kokemukseensa omasta sosiaalisuudestaan. Sosiaalisuushan kehittyy ja vahvistuu toisten kanssa vuorovaikutuksessa olemisessa. Osa haastatelluista ei ollut myöskään jatkanut opiskelua peruskoulun jälkeen tai oli keskeyttänyt toisen asteen opinnot. Vain yksi haastatelluista oli työelämässä. Sosiaalinen verkosto jäi myös tältä osin puutteelliseksi. Näin ollen yhteistoiminnan puute opiskelu- ja työkavereiden kanssa luultavasti vaikuttaa haastateltujen sosiaalisuuteen.

Virallisia verkostoja opinnäytetyöhömmme haastatelluilla miehillä oli satunnaisesti. Osa haastatelluista pohti itsekin tarvitsevänsä jotakin ulkopuolista tukea elämäänsä, osa taas ei kokenut minkäänlaista tuen tarvetta. Osittain virallisten verkostojen puute saattaa johtua siitä, etteivät miehet tienneet mistä tukea voisi lähteä etsimään. Kaksi haastatelluista kertoi käyttävänsä päihteitä säännöllisesti, mutta he eivät kokeneet tarvitsevänsä tähän apua. Toinen näistä miehistä kuitenkin toivoi, että hänen samassa tilanteessa olevat ystävänsä hakisivat itselleen apua. Toisaalta hänellä ei ollut kuitenkaan tietoa, mistä päihdeongelmaan voisi apua saada.

Koska haastatellut olivat haastattelu hetkellä olleet armeijassa vasta yhden yön, joten he eivät he oikein osanneet kertoa mielipidettään yhteydenpidosta sosiaaliseen verkostoonsa armeijasta käsin. Osa oli ehtinyt soittaa läheisilleen, he kokivat yhteydenpidon helpoksi. Nykyään melkein jokaisella on oma matkapuhelin, mikä helpottaa yhteydenpitoa huomattavasti. Ainoastaan parisuhteessa oleva mies koki yhteydenpitoon

varatun ajan armeijassa liian vähäiseksi. Tällaisessa tilanteessa muutos elämäntilanteessa saattaa olla niin suuri, että kokee yhteydenpidon erityisen tarpeelliseksi. Myös tarve keskustella tutulle ihmiselle on varmasti armeijan alussa suurimmillaan. Osa miehistä ei ollut vielä ehtinyt edes ajatella yhteydenpitoa, koska alkurutiinit olivat vieneet paljon aikaa.

Tuloksista myös ilmenee, että haastattelemillamme varusmiehillä on elämässään erilaisia ongelmia, kuten asunnottomuutta, päihteiden käyttöä. Tämä saattaa myöhemmin johtaa ongelmiin työn saannissa ja edistää näin ollen yhteiskunnasta syrjäytymistä. Myös ihmissuhteet oletettavasti kärsivät tällaisten ongelmien vuoksi. Osalla haastatelluista oli siviilielämässä myös taloudellisia ongelmia, joiden hoitamisen he kokivat ylittsepääsemättömäksi armeijasta käsin. Jos ihmisellä on suuria ongelmia elämässään, hankaloittaa se keskittymistä asioiden painaessa mieltä. Armeija saattaa tulla tällöin niin huonoon elämäntilanteeseen, ettei varusmies näe muuta mahdollisuutta kuin keskeyttää asepalveluksen.

Onnistuimme mielestämme hyvin selvittämään teemahaastattelun avulla varusmiehen sosiaalista verkostoa. Saimme opinnäytetyöhömmme tuloksia, ja ne olivat samansuuntaisia kuin aiemmatkin tutkimustulokset aiheesta ovat. Haastatteluista nousi myös esille asioita, jotka tuovat tai kuluttavat voimavaroja sosiaalisessa verkostossa. Teemahaastattelu oli mielestämme oikea menetelmä etsiä varusmiesten omaa kokemusta aiheesta. Käsitteiden rajaaminen onnistui hyvin. Joidenkin käsitteiden avaaminen oli hieman haastavaa, mikä saattaa johtua siitä, että meillä ei ole sosiaalialan teoriaopintoja. Onnistuimme kuitenkin mielestämme avaamaan käsitteet ja ne aukaisivat tutkimustamme riittävästi. Tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä tutkittavien pienen määrän vuoksi. Saimme kuitenkin vahvistettua jo olemassa olevia näkökulmia. Tutkimuksessa tuli ilmi, että suurin osa haastatelluista varusmiehistä ei kokenut itseen sosiaaliseksi. Tämä asia oli teemahaastattelurungossamme siksi, että sosiaalisuuden kokeminen vaikuttaa oleellisesti sosiaalisen verkoston laajuuteen ja sopeutumisvalmiuksiin. Sosiaalisuuden vaikutus asepalveluksen keskeyttämiseen olisikin mielestämme hyvä jatkotutkimus aihe. Opinnäytetyömme aihe osoittautui mielestämme tarpeelliseksi. Aihe kaipaisikin kokonaisuudessaan lisää tutkimista. Voi hyvin nuori!-hankkeen yhtenä tavoitteena on ehkäistä nuorten syrjäytymisriskiä. Opinnäytetyömme tulosten perusteella haastattelemillamme miehillä on riski syrjäytyä kapean sosiaalisen verkoston perus-

teella. Opinnäytetyömme tuloksia tullaan hyödyntämään osana Voi hyvin nuori!-hanketta.

Tulevassa sairaanhoitajan ammatissamme pystymme opinnäytetyömme prosessin jälkeen hahmottamaan ihmisen elämän kokonaisuutena paremmin. Ymmärrämme sosiaalisen verkoston merkityksen ihmisen hyvinvoinnissa ja osaamme auttaa potilasta huomaamaan oman sosiaalisen verkostonsa voimaannuttavat tekijät. Ymmärrämme myös laajemmin, mitkä asiat vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin.

10 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen luotettavuutta käsitellään usein kirjallisuudessa käsitteiden validiteetti ja reliabiliteetti avulla. Reliabiliteetti mittaa tutkimuksen toistettavuutta, joten se ei sovi laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin. Laadullista tutkimusta ei ole tarkoitukseen voida toistaa sellaisenaan, jokainen laadullinen tutkimus on ainutlaatuinen. (Vilka 2005, 159.) Validiteetti, eli tutkimuksen kyky mitata sitä, mitä ollaan mittaamassa, ei myöskään sovi sellaisinaan hyvin laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin. Koska jokaisen tutkimuksen luotettavuutta täytyy kuitenkin jollain tavalla arvioida, voidaan luotettavuutta parantaa hyvällä selonteolla ja tarkkuudella tutkimuksen toteuttamisen kaikissa vaiheissa. (Hirsjärvi ym. 2007, 227.) Luotettavuutta lisää myös se, että tulokset kuvataan niin selkeästi, että lukija ymmärtää, miten analyysi on tehty. Tutkimuksen luotettavuutta lisäävät myös suorat lainaukset haastatteluteksteistä. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160.) Olemme vahvistaneet tutkimuksemme reliabiliteettia kertomalla työmme eri vaiheista tarkasti. Esimerkiksi tuloksissa esiintyvät alkuperäisilmaukset parantavat luotettavuutta. Validiteettia vahvistimme kiinnittämällä siihen huomiota, että opinnäytetyömme on johdonmukainen niin tarkoituksen, tavoitteiden sekä tutkimuskysymysten osalta. Haastattelu kysymyksemme pyrimme muotoilemaan selkeiksi ja helposti ymmärrettäviksi jottei tulisi sekaannuksia esimerkiksi käsitteiden ymmärtämisessä. Haastattelu tilanteissa tarkensimme tai selvensimme kysymyksiämme, jos oli tarvis.

Tutkijan on kuvattava tarkasti prosessi, millaisiin ratkaisuihin on päädytty sekä miten hän on päätenyt juuri näihin ratkaisuihin. Prosessin eri vaiheet on myös perusteltava.

Tutkijan on myös arvioitava, olivatko ratkaisut tarkoituksenmukaisia tutkimuksen kannalta ja toimiiko juuri nämä ratkaisut tavoitteiden osalta. (Vilkkä 2005, 159.)

Tutkimuksen luotettavuutta lisää tarkkuus, jossa kerrotaan olosuhteet- ja paikat, joissa aineisto on kerätty. Kerrotaan myös aika, joka on käytetty haastatteluun sekä mahdolliset häiriötekijät, virhetulkinnat haastattelussa- ja myös tutkijoiden oma arviointi haastattelutilanteesta. (Hirsjärvi ym. 2007, 227.)

Opinnäytetyömme luotettavuutta pyrimme lisäämään sillä, että nauhoitimme haastattelut ja purimme nauhoittamamme haastattelut yhdessä paperille. Myös tekstin analysoinnin teimme yhdessä ja toimimme molemmat aktiivisesti oman mielipiteemme esille. Karsimme pois haastatteluista ylimääräisen aineiston sisällön analyysivaiheessa ja keskityimme vain opinnäytetyömme kannalta tärkeisiin ja olennaisiin kohtiin. Analyysiä tehdessämme emme tehneet aineistosta omia olettamuksia, vaan pidimme tiukasti kiinni aineiston kysymyksistä ja sen antamista vastauksista. Sisällön analyysin jälkeen pohdimme yhdessä tuloksia. Tällä halusimme vahvistaa tulosten luotettavuutta.

Pohdimme, heikentääkö luotettavuutta se, että haastateltavilla oli kiire pois armeijasta ja keskeyttämisen muodollisuuksista. Pyrimme kuitenkin pitämään haastattelutilanteen rauhallisena ja esitimme tarvittavan määrän lisäkysymyksiä, jos vastaukset olivat lyhyitä. Haastattelutilanteessa toinen meistä haastatteli ja toinen havainnoi samalla haastateltavaa. Havainnot kirjoitimme kunkin haastattelun lopuksi ylös ja keskustelimme niistä hetken. Samalla pyrimme myös huomioimaan, oliko haastateltava mielestämme rehellinen vastauksissaan. Pyrimme myös neutraaliin puhetapaan ja selkeästi esitettyihin kysymyksiin, jotta emme johdattelisi haastateltavia. Emme tietenkään voi sulkea pois sitä mahdollisuutta, että väärinkäsityksiä on saattanut syntyä. Tulimme siihen tulokseen, että vaikka haastattelu tuli hieman yllätyksenä miehille, he kuitenkin mielestämme pyrkivät keskustelemaan avoimesti kanssamme teemoista. Jos jostakin teemasta ei haluttu keskustella, sekin sanottiin meille rehellisesti.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on vaikea ennakoida aineiston riittävää kokoa. Aineiston saturaatio, eli kylläntyminen on siihen yksi riittävyden toteamisen keino (Eskola & Suoranta 2000, 215). Haastatteluja tehdessämme ja niitä litteroimassamme huomasimme, että samat asiat toistuivat useissa haastatteluissa. Viimeisimmät haastattelut

eivät tuottaneet meille enää juurikaan uutta tietoa. Näin ollen voimme sanoa aineistomme kylläntyneen. Seitsemän haastattelua oli myös ajallisesti ja resurssjamme ajatellen sopiva määrä.

11 TUTKIMUKSEN EETTISYYS

Tutkimuksen tärkeä periaate on, ettei tutkimusta tehdä salaa tai vastoin tutkittavien tahtoa. On kuitenkin tulkinnanvaraista, kuinka yksityiskohtaista tietoa tutkimuksesta annetaan. (Laadullisen sosiaalitutkimuksen eettiset kysymykset 2005.) Tutkittavilta on saatava vapaaehtoinen suostumus tutkimukseen (Tuomi ym. 2009, 128). Kerroimme haastateltaville ennen haastattelun alkua, että heillä on oikeus kieltäytyä tutkimuksesta. Kerroimme myös, että kyse on täysin vapaaehtoisesta osallistumisesta, joka ei kuulu asepalveluksen keskeyttämiseen eikä tutkimuksesta kieltäytymisestä seuraa minikäänlaista haittaa heille. Haastateltavilta pyydettiin tämän jälkeen kirjallinen suostumus tutkimukseen. Pyysimme myös luvan haastattelujen nauhoittamiseen sekä kerroimme, että kaikki tutkimusmateriaali tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua.

Tutkimuksessa tutkittavien suojeleminen vahingolta tarkoittaa yksilötasolla ennen kaikkea yksityisyyden suojaamista (Laadullisen sosiaalitutkimuksen eettiset kysymykset 2005). Aikomuksemme on suojata haastateltavien yksityisyyttä ja anonymiteettiä pitämällä heidän henkilötietonsa salassa, kuten myös kaikki materiaali, josta haastateltavien henkilöllisyys voisi selvitä. Tämä tuli myös huomioida tuloksia kirjoittaessa. Työssä olemme valinneet suorat lainaukset niin, että niistä ei haastateltavia pysty tunnistamaan.

Havaintoja vääristellään, jos alkuperäisiä havaintoja muokataan tai esitetään niin, että tulos vääristyy. Tulosten vääristelyssä taas muutetaan tai valikoidaan tutkimustuloksia. Vääristelyä on myös tulosten tai tietojen esittämättä jättäminen. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002, 3.) Pyrimme antamaan opinnäytetyössämme oikean kuvan todellisuudesta.

Ennen tutkimuksen aloittamista tulee päättää yhdessä tutkimusryhmän jäsenten asema, oikeudet, osuus tekijyydestä, vastuut ja velvollisuudet sekä tutkimustulosten omista-

juutta ja aineistojen säilyttämistä koskevat kysymykset (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002, 3). Pidämme tärkeänä, että osallistumme molemmat tutkimuksen jokaiseen vaiheeseen ja teemme tutkimusta yhdessä, emmekä jaa tehtäviä. Näin saamme molempien näkökulman tutkimukseen, joka lisää tutkimuksen luotettavuutta ja totuudenmukaisuutta. Koemme, että molemmilla on velvollisuus osallistua työhön, mutta myös oikeus tuoda oma mielipide aktiivisesti esille, vaikka se olisikin eri kuin toisen.

Muiden tutkijoiden työt ja saavutukset tulee ottaa huomioon, että heille tulee antaa omasta työstään saavutettu arvo (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002, 3). Kirjatessamme tietoa erilaisista tutkimuksista ja teoksista, merkitsemme lähteet oikeaoppisesti ja tarkasti, jotta väärinkäsityksiltä välttyttäisiin.

Tutkimuksen etiikan kannalta on olennaista toimia rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002, 3). Tarkistimme työmme useaan otteeseen ja kirjasimme kaiken kuulemamme ja kokemamme rehellisesti ja huolellisesti ylös.

LÄHTEET

Aalto-Kallio, M. 2004. Nuorten kokema yksinäisyys ja sen yhteys tulevaisuusorientaatioon. Pro gradu. Helsingin yliopisto. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20071067> [Viitattu 9.12.2010].

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Juva: WSOY.

Asevelvollisuuslaki. 1438/2007. Finlex. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20071438?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=asevelvollisuuslaki> [Viitattu 7.10.2010].

Eskola, A. 1985 . Persoonallisuustyypeistä elämäntapaan. Juva: WSOY.

Eskola, J. 6-8. 2007. (Teema)haastattelu-tutkimuksen toteuttamisesta 2007. Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy s. 32 – 46.

Eskola, J., & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-kustannus, 24-41.

Eskola, J., Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä; Gummerus kirjapaino Oy.

Heikkilä, J. & Heikkilä, K. 2005. Voimaantuminen työyhteisön haasteena. Porvoo: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hoikkala, T., Salasuo, M., & Ojajärvi, A. 2009. Tunnetut sotilaat. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy.

Huurre, T., & Aro, H. 2007. Nuoruusiän hyvinvoinnin erot vaikuttavat aikuisikään saakka. Kansanterveyslehti 1/2007. Saatavissa:

http://www.ktl.fi/portal/suomi/julkaisut/kansanterveyslehti/lehdet_2007/nro_1_2007/nuruusian_hyvinvoinnin_erot_vaikuttavat_aikuisikaan_saakka [Viitattu 26.10.2010]

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavissa: <http://www.tenk.fi/HTK/htkfi.pdf> [Viitattu 26.10.2010].

Jakonen, S. 2005. Terveyttä joka päivä. Itäsuomalaisen peruskoulun oppilaiden näkemyksiä ja kokemuksia terveyden oppimisesta. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 121.

Jokinen, K., & Malin, M-L. 2000. Teoksessa: Malin, M-L. (toim.) Verkostot ja vertaiset, s. 11-12. Kuntoutuksen edistämisyhdistys ry.

Joronen, K. 2005. Adolescents' subjective well-being in their social contexts. Tampereen yliopisto. Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-6211-4.pdf> [viitattu 16.4.2011].

Kallaranta, T., Rissanen, P., & Suikkanen, A. 2008. Teoksessa: Suikkanen, A. (toim.) Kuntoutus.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. 1.painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Keltinkangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Konu, A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5445-6.pdf> [viitattu 5.2.2010].

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Laadullisen sosiaalitutkimuksen eettiset kysymykset. Kutsuseminaari 2.5.2005. Työpapereita 4/2005. Stakes. Saatavissa: <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/Tp4-2005.pdf>. [Viitattu 26.10.2010].

Marski, J. 1996. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia 1995: uhat, mahdollisuudet ja uudet haasteet. Helsinki : Kansaneläkelaitos, tutkimus- ja kehitysyksikkö

Meretoja, R., Santala, I. 2003. Voimaantumisen- sairaanhoitajien ja hoitotyön johtajien yhteinen haaste. Sairaanhoitaja 76 (1).

Niemistö, R. 2002. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. 5., uudistettu painos. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Ojanen, M. 2009. Hyvinvoinnin käsikirja. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Puolustusvoimien internetsivut. Saatavissa:

<http://www.puolustusvoimat.fi/portal/puolustusvoimat.fi/>[Viitattu 26.10.2010].

Rauramo, P. 2004. Työhyvinvoinnin portaati. Helsinki: Edita.

Ryhmäviestinnän perusteet- verkko-oppimateriaalit, 2011. Viestintätieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa:

<http://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/ryhmaviesti/prosessi/roolit.html>[Viitattu 1.10.2011].

Räsänen, J. 2006. Voimaantumisen mahdollistaminen ja ratkaisut- yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön valtaistaminen. Julkiviestintä Oy.

Salo, M. 2008. Determinants of Military Adjustment and Attrition During Finnish Conscript Service. Koulutustaidon laitoksen julkaisusarjassa 2, Tutkimuksia No 21, Maanpuolustuskorkeakoulu. Saatavissa: <http://acta.uta.fi/teos.php?id=11126> [Viitattu 27.10.2010].

Sarkola, T., & Heiskanen, K. 2002. Nuori mies – tartu elämääsi! – Auttamisprojekti varusmiespalveluksen keskeyttäneille ja kutsunnoista vapautetuille. Helsinki: Edita Prima Oy.

Seikkula, J. 1994. Sosiaaliset verkostot, ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Seikkula, J., & Arnkil, T. 2009. Dialoginen verkostotyö. 2. painos. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto.

Siitonen, J. 2000. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto.

Saatavissa: <http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/html/bihdbfff.html> [Viitattu 1.10.2011].

Stengård, E., Appelqvist-Schmidlechner, K., Upanne, M., Parkkola, K., & Henriksson, M. 2008. Time Out! Aikalisä! Elämä raiteillaan. Varusmies- ja siviilipalveluksen ulkopuolelle jääneiden miesten elämäntilanne ja psykososiaalinen hyvinvointi. Stakesin raportteja 18/2008. Saatavissa: <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R18-2008-VERKKO.pdf> [Viitattu 27.10.2010].

Sulkunen, P. 1999. Johdatus sosiologiaan. Käsitteitä ja näkökulmia. 2. painos. Juva: WSOY- kirjapainoyksikkö.

Teemahaastattelu. Virsta Virtual statistics. Tilastokeskuksen internet sivut. Saatavissa: <http://www.tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/04/03/> [Viitattu 28.10.2010].

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6., uudistettu laitos. Latvia: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Unicef, 2007. Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries. A comprehensive assessment of the lives and well-being of children and adolescents in the economically advanced nations. Report Card 7. Unicef. Saatavissa: http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc7_eng.pdf. [Viitattu 2.9.2011].

Varusmies 2010. Opas varusmiespalvelukseen valmistautuvalle. Helsinki: Edita Prima Oy. Saatavissa:

http://www.puolustusvoimat.fi/wcm/b8a9a98040ed4bb782cfe676d81d57d5/varusmies_2010_su.pdf?MOD=AJPERES [Viitattu 10.10.2010].

Verkostokartta. Sosiaalityön sanasto. Helsingin Yliopiston internetsivut. Saatavissa:

<http://www.valt.helsinki.fi/yhpo/sosweb/sivut/verkostokartta.htm> [Viitattu 11.11.2010].

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Voi hyvin nuori -hanke. Kymenlaakson Ammattikorkeakoulun internetsivut. Saatavissa: <http://www.kyamk.fi/Projektit/Voi%20hyvin%20nuori%21%20-hanke> [Viitattu 26.10.2010].

Wessman, J. 2010. Liikkuva nuori, liikkuva varusmies? Pro gradu- tutkielma. Helsingin yliopisto. Saatavissa: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/61605/liikkuva.pdf?sequence=1> [Viitattu 28.10.2010].

HAASTATTELURUNKO OPINNÄYTETYÖHÖN

1. Kerro perhesuhteidesi voimavaroja tuovista tekijöistä?
 - a) Millaiset välit sinulla on perheenjäseniisi?
 - i. Millaiset välit sinulla on isääsi?
 - ii. Millaiset välit sinulla on äitiisi?
 - iii. Millaiset välit sinulla on sisaruksiisi?
2. Millaiset asiat perhesuhteissasi kuluttavat voimavarojasi?
3. Kerro parisuhteestasi.
 - a) Saatko parisuhteestasi tukea itsellesi?
 - b) Miten armeijassa olo on vaikuttanut siihen?
4. Kuvaile ystävyys-suhteita, joista saat tukea ja kannustusta sekä iloa itsellesi.
 - a) Millaisia ovat suhteesi läheisimpiin ystäviisi.
 - i. Ovatko ystävät sinulle tärkeitä?
 - b) Kuvaile suhdettasi kavereihisi
 - c) Kerro suhteistasi harrastuskavereihisi.
 - d) Kerro suhteistasi opiskelukavereihin/työkavereihin.
5. Kuvaile ystävyys ja tuttavuussuhteitasi, jotka kuluttavat voimavarojasi.
 - a) Onko sinulla hankalia/ikäviä kokemuksia ystävistäsi?
 - b) Mitä toivoisit ystäviesi tekevän toisin?
 - c) Koetko tarvitsevasi uusia ystäviä tai entistä parempia ystäviä?
 - d) Mitä uutta paremmat ystävät voisivat sinulle tarjota?
 - e) Onko suhteissasi harrastuskavereihisi voimavarojasi kuluttavia asioita?
 - i. Millaisia?
 - f) Onko suhteissasi opiskelukavereihin/työkavereihin voimavaroja kuluttavia teki-
jöitä?
 - i. Millaisia?
6. Millaiset asiat siviilielämässäsi vaikuttavat jaksamiseesi?
7. Kerro miten armeijassa olo on vaikuttanut ystävyys-suhteisiisi?
8. Miten pidät yhteyttä sosiaaliseen verkostoosi armeijassa ollessasi?
 - a) Miten armeija tukee tätä?
9. Oletko omasta mielestäsi sosiaalinen ja kaipaatko kavereita?

10. Oletko ehtinyt tutustua armeijassa keneenkään?

11. Mitä hyvää sukulaissuhteet tuovat elämääsi?

12. Saatko elämääsi tukea jonkin palvelujärjestelmän taholta, kerro siitä.

- a) Millaisena olet kokenut tämän tuen hyödyn itsesi kannalta?
- b) Jos et saa tukea palvelujärjestelmästä, koetko tarvitsevasi tällaista tukea?
- c) Millaisiin asioihin tarvitsisit tukea?

Taustatietolomake

Ikä: _____

Siviilisääty: _____

Koulutus: _____

Seurusteletko: _____

Kuinka pitkään olet seurustellut: _____

Onko lapsia/ kuinka monta: _____

Asuinkunta: _____

Asuinympäristö: _____

Onko sisaruksia: _____

Perhemuoto: _____

Minkälaisia odotuksia sinulla oli
armeijasta?: _____

Onko sinulla ollut ennakkokäsityksiä
armeijasta?: _____

Miksi mielestäsi jouduit keskeyttämään
asepalveluksen?: _____

Tutkija/julkaisuvuosi	Tavoite/ tarkoitus	Aineiston kerääminen	Tulokset
Salo, M. 2008.	Tutkia erityisesti varusmiesten sopeutumista ja sopeutumattomuutta selittäviä tekijöitä.	N=2003, Kysely, taustatiedot.	Tutkimuksessa löytyi seitsemän osa-aluetta, jotka vaikuttivat sopeutumiseen. Tutkimuksessa löytyi myös tekijöitä, joiden toteutuminen ennustaa palveluksen keskeytymistä.
Wessman, J. 2010.	Tarkastella nuorten näkökulmasta henkilökohtaisen terveystietojen ja armeijan toimintaympäristön yhteen sopivuutta liikunnan näkökulmasta. Tutkielmassa pyritään myös etsimään ja kuvaamaan nuorten varusmiesajalta liikunta käyttäytymiseen vaikuttavia asioita.	N= 21, Avoimia teema-haastatteluja.	Armeija aikana kertyi sekä positiivisia että negatiivisia liikunta kokemuksia. Aiemmin vähän liikkuneille tarjoutui tilaisuus parantaa kuntoa.
Aalto-Kallio, M. 2003.	Päätarkoituksena on selvittää, onko yksinäisyydellä yhteyttä nuorten tulevaisuuteen suuntautumiseen.	N=172, kysely.	Yksinäisyys on monen nuoren ongelma ja vaikuttaa nuorten tulevaisuusajatteluun ja -tavoitteisiin kielteisesti.
Hoikkala, T., Salasuo, M., Ojajärvi, A. 2009.	Tarkoituksena oli tutkia varusmiehen arkea armeijassa ja kuvata heidän omia kokemuksiaan varusmiespalveluksesta.	Parolannummen ja Kainuun prikaatin alokkaat. Havainnointi, haastattelu, omakohtainen kokemus.	Monipuolinen kuvaus varusmiehen arjesta.

Liite 3

Joronen, K. 2005	Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa nuorten koetusta hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä tekijöistä sekä ymmärtää paremmin perheen vaikutusta nuoren hyvinvoinnin kokemuksessa, kaverisuhteissa ja koulunkäynnissä.	N= nuoret 245 vanhemmat 239, kysely.	Tulosten mukaan valtaosa nuorista oli tyytyväisiä elämäänsä. Elämän tyytyväisyyteen liittyivät vahva itsenäisyyden tunto, sisäinen tasapaino, turvalliset perhesuhteet ja huumori elämänvoimana.
Konu, A. 2002.	Tutkimuksen tavoitteena oli selkiyttää kouluhyvinvoinnista käytävää keskustelua sekä tuottaa väline kouluhyvinvoinnin arviointiin.	Kouluterveyskyselyn aineisto vuosilta 1998, 1999 ja 2000.	Tutkimuksen päätuloksena tuotettiin käsitteellinen koulun hyvinvointimalli, jonka sopivuus käytäntöön varmistettiin. Mallia voidaan käyttää kouluhyvinvoinnin arvioimiseen joko oppilasjoukoissa tai kokonaisissa kouluissa.
Siitonen, J. 1999.	Tutkimuksen alkuperäisenä tavoitteena oli tutkia luokanopettajaksi opiskelevien ammatillista kasvua uusimuotoisessa pitkäkestoisessa moduuliharjoittelussa. Tutkimuksen päätavoitteeksi muodostui yleisen formaalin teorian rakentaminen ihmisen voimaantumisen.	N=4 kenttäharjoittelukoulua, havainnointi, jatkuvan vertailun menetelmä.	Tulosten mukaan kategoriat vapaus, vastuu, arvostus, luottamus, konteksti, ilmapiiri ja myönteisyys ovat merkityksellisiä voimaantumisprosessissa.

Liite 3

<p>Stengård, E., Appelqvist-Schmidlechner, K., Upanne, M., Parkkola, K., Henriksson, M. 2008.</p>	<p>Hankkeen tavoitteena on kehittää nuorille miehille psykososiaalisia tukitoimia, laatia toimintamalleja palvelun organisoimiseksi sekä tutkia tukitoiminnan vaikuttavuutta.</p>	<p>N= 356 varusmiespalveluksen tai siviilipalvelun ulkopuolelle jäänyttä.440 palvelukseen määrättyä. Kyselylomake, rekisteritiedot.</p>	<p>Palveluksen ulkopuolelle jääneet miehet erosivat merkittävästi palveluksen määrättyistä miehistä taustojen, elämäntapojen ja –tilanteiden sekä psykososiaalisen hyvinvoinnin osalta. Myös terveyskäyttäytyminen oli heillä heikompaa</p>
---	---	---	---

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Suostun osallistumaan Outi Salojärven ja Satu Tiittasen opinnäytetyöhön, joka käsittelee varusmiehen sosiaalista verkostoa varusmiehen omasta näkökulmasta palveluksen keskeyttämis hetkellä. Opinnäytetyön nimi on: Varusmiespalveluksen keskeyttäneiden miesten sosiaalinen verkosto palveluksen keskeyttämishetkellä.

Tutkimuksen tulokset ovat julkisia. Opinnäytetyö julkaistaan verkkokirjasto Theseuksessa, jossa on ammattikorkeakoulujen julkaisuja sekä opinnäytetöitä. Theseus on ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n tarjoama palvelu.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon ja minua koskeva aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamiani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin. Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys
